

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Puistokummit: Helsingin yleisistä alueista huolehtivat vapaaehtoiset

Armi Koskela

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 04 / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Armi Koskela	Sivumäärä 58 ja 4 liitesivua
Työn nimi Puistokummit: Helsingin yleisistä alueista huolehtivat vapaaehtoiset	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Helsingin kaupungin rakennusvirasto, Elina Nummi	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäyteyö käsittelee Helsingin kaupungin rakennusviraston puistokummitoiminnan vapaaehtoisia eli puistokummeja. Puistokummit ovat Helsingin kaupungin asukkaista, jotka haluavat vapaaehtoisesti huolehtia Helsingin yleisistä alueista kuten puistoista. Opinnäytetyö selvittää, millaisia ihmisiä puistokummeina toimii, miten he ovat toiminnan kokeneet ja miten toimintaa tulisi kehittää tulevaisuudessa.</p> <p>Puistokummitoiminta on ollut hyvin kevyesti organisoitua ja puistokummit ovat toimineet hyvin itsenäisesti ilman vahvaa kontaktia rakennusvirastoon, joten monet heihin liittyvät asiat ei ole ollut tiedossa. Rakennusvirastolla haluttiin muutosta, kun puistokummeille teetettiin kyselytutkimus vuonna 2011, jolla selvitettiin muun muassa heidän ikä- ja sukupuolijakauma, yhteistyön sujuminen puistokummiohjaajien kanssa sekä heidän ehdotuksensa kehittämiskohteista. Käytin kyselyn tuloksia opinnäyteyön pääasiallisena aineistona. Lisäksi opinnäyteyötä varten keräsin lisää aineistoa sähköpostikyselynä puistokummi-en motivaatiopohjaan ja muuhun vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen liittyen. Hyödynsin opinnäyteyössä myös muutamaan puistokummeihin ja heidän toimintaansa liittyvää tilastoa sekä omaa työkokemustani rakennusviraston vapaaehtoistyön koordinaattorina. Opinnäytetyössä kokosin kaiken tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon liittyen puistokummeihin ja sen pohjalta analysoin ja pohdin toiminnan kehittämistarpeita tulevaisuudessa.</p> <p>Työn tilaajana on Helsingin kaupungin rakennusvirasto, joka vastaa Helsingin yleisten viher- ja katualueiden suunnittelusta, rakennuttamisesta ja ylläpidosta. Opinnäyteyö tarjoaa arvokasta tietoa toiminnasta ja tuo esille sen tärkeimmät kehittämiskohteet. Puistokummitoimintaa on ollut rakennusvirastolla vuodesta 2006, joten se on vielä melko uusi toiminnanmuoto, ja siksi sen kehittämistyö on vielä kesken. Puistokummitoiminnan kaltainen vapaaehtoistoiminta on hyvin poikkeuksellista suomalaisella vapaaehtoistoiminnan kentällä, joten rakennusvirasto on hakenut mallia ulkomailta. Koska kulttuurilliset erot kuitenkin estävän toisen maan mallin kopioimisen suoraa meidän yhteiskuntaamme, on toimintaa pitänyt kehittää kokeilujen, onnistumisien ja epäonnistumisen kautta. Siksi kaikki puistokummitoiminnasta ja puistokummeista saatava tieto on hyvin tärkeää kehittämisen kannalta.</p>	
Asiasanat vapaaehtoistyö, kansalaistoiminta, kummitoiminta, asukasdemokratia, julkinen sektori	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Armi Koskela	Number of Pages 58 + 4
Title Park Pals: Volunteers Taking Care of Public Areas in Helsinki	
Supervisor(s) Hanna Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Public Works Department of Helsinki City, Elina Nummi	
<p>Abstract</p> <p>This thesis discusses a voluntary programme called Park Pals organised by the City of Helsinki's Public Works Department. The Park Pals programme gives an opportunity for the citizens of Helsinki to take care of public areas like parks voluntarily. The thesis disentangles what kind of people Park Pals are, how they have experienced the programme and how the programme should be developed in the future.</p> <p>The Park Pals programme have been organised very lightly and the Park Pals have been worked very independently without a tight connection to the Public Works Department. That's why there hasn't been a lot of information about them. To improve that the Public Works Department took a survey 2011 to find out among other things the age and gender distributions of the Park Pals, how the Park Pals have experienced co-working with their supervisors and how would the Park Pals develop the programme. The results of the survey are the main data for this thesis. In addition I collected data about the motivations of the Park Pals and what other form of voluntary work they participate in. The additional data was collected by email. Moreover I utilize a few statistics about the Park Pals and the programme and my own experience as a volunteer coordinator of the Public Works Department. I collected all the available data about the Park Pals for analyse and reflect how the programme should be developed in the future.</p> <p>The subscriber for this thesis is the Public Works Department of the City of Helsinki. The Public Works Department is responsible for the planning, construction and maintenance of streets and green areas in Helsinki. The thesis gives valuable information about the Park Pals programme and emphasises the most important subjects for the development. The programme has exists form 2006 so it is quite new and it is still developing. The programme is very exceptional in the field of Finnish voluntary work and that's why the Public Works Department has done benchmarking abroad. Because the cultural differences the practises can't be transferred straight to another society and the development of the Park Pals programme has been done by trying, succeeding and failing. That's why the information about the programme and the Park Pals are vital for the future development.</p>	
Keywords voluntary work, civic activity, volunteer programme, citizen democracy, public sector	

TIIVISTELMÄ**ABSTRACT****SISÄLLYS:**

1. JOHDANTO	6
2. RAKENNUSVIRASTON JA TILAAJA-TUOTTAJAMALLIN ESITTELY	9
2.1 Rakennusvirasto	9
2.2. Katu- ja puisto-osasto	10
2.3 Tilaaaja–tuottajamalli	11
3. OPINNÄYTEYÖN KÄSITTEISTÖ JA TIETOPOHJA	13
3.1 Vapaaehtoistoiminta	13
3.3 Suomalaisten ajankäyttö vapaaehtoistoiminnassa	16
3.4 Minkälaiseen vapaaehtoistoimintaan Suomessa osallistutaan	18
3.5 Vapaaehtoistoiminnan motivaatiopohja	19
4. PUISTOKUMMITOIMINTA	22
4.1 Hyvälle asialle ryhtymisestä puistokummiksi eli toiminnan historia	22
4.2 Puistokummitoiminnan organisointi ja siitä vastaavat henkilöt	23
4.3 Puistokummitoiminta suomalaisella vapaaehtoistoiminnan kentällä	25
4.4 Puistokummitoiminnan esikuvat	27
4.4.1 Central Park Conservancy	27
4.4.2 Heath Hands	28
5. OPINNÄYTEYÖSSÄ KÄYTETTY AINEISTO	29
5.1 Kysely puistokummeille 2011	29
5.2 Sähköpostikysely 2014	33
5.3 Sähköinen rekisteri	34
5.4 Puistokummien tekemien vuosittaisten työtuntien tilasto	35
6. PUISTOKUMMIPROFIILI	36
6.1 Ikäjakauma	36
6.2 Sukupuolijakauma	37
6.3 Puistokummien aktiivisuus	38
6.4 Puistokummien tekemät työtunnit vuodessa	39
6.5 Puistokummien alueellinen jakautuminen	40
6.6 Osallistuminen muuhun vapaaehtoistoimintaan	41
7. YHTEISTYÖ PUISTOKUMMIOHJAAJAN KANSSA	42
7.1 Tietävätkö puistokummit kuka puistokummiyhjaja on?	42
7.2 Yhteydenpito puistokummiyhjajaan	44
7.3 Yhteistyön onnistuminen puistokummiyhjajaan kanssa	45
8. PUISTOKUMMIEN MOTIVAATIOPOHJA	46
8.1 Puistokummitoimintaan lähtemisen syyt	46
8.2 Puistokummitoiminnassa jatkamisen syyt	48
8.3 Puistokummitoiminnan motivaatiopohja Yeungin timanttimallin valossa	49

9. MITEN PUISTOKUMMIT TOIMINTAA KEHITTÄISIVÄT	51
10. PUISTOKUMMITOIMINNAN KEHITTÄMINEN TULEVAISUUDESSA	53
10.1 Yhteistyö tuottajien kanssa	54
10.2 Nuorempien innostaminen mukaan	55
10.3 Puistokummien sitouttaminen ja aktiivisuuden lisääminen	57
10.4 Lopuksi	58
 LÄHTEET	 59
LIITTEET	63
Liite 1: Kartta Helsingin ylläpitoalueiden jaosta	
Liite 2: Kyselylomake	

1. JOHDANTO

Käsittelen opinnäytetyössäni Helsingin kaupungin rakennusviraston puistokummitoimintaa. Tutkimuksen kohteena ovat toiminnan vapaaehtoiset eli puistokummit. Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää, minkälaisia ihmisiä puistokummeina toimii ja minkälaisia kokemuksia heillä on puistokummina toimimisesta. Tätä selvitystyötä tullaan käyttämään puistokummitoiminnan kehittämiseksi.

Puistokummitoimintaa on ollut rakennusvirastossa vuodesta 2006. Toiminta oli aluksi hyvin kevyesti organisoitua ja puistokummit toimivat hyvin itsenäisesti. Viime vuosina rakennusvirastossa on noussut halu tarjota puistokummeille enemmän tukea sekä laajentaa toimintaa uusilla tehtävillä ja rekrytoimalla lisää kummeja. Ymmärrys siitä, millaisia ihmisiä toiminta on houkutellut mukaan, miksi he ovat ryhtyneet puistokummeiksi sekä miten he ovat toiminnan kokeneet, on tässä kehittämistyössä ensisijaisen tärkeää (Yeung 1999, 8).

Puistokummitoiminnan kehittäminen oli minulle tärkeä aihe, koska minut vakinaistettiin rakennusvirastolle vuonna 2011 ensimmäiseksi rakennusviraston vapaaehtoisuuden koordinaattoriksi. Teetin puistokummeille syksyllä vuonna 2011 kyselyn, jolla halusin selvittää muun muassa puistokummien ikä- ja sukupuolijakauman, motivaatiopohjan, heidän kokemuksensa yhteistyöstä kaupungin kanssa sekä heidän ehdotuksensa toiminnan kehittämiseksi. Kysely oli hyvin ajankohtainen ja tarpeellinen, koska rakennusvirasto ei ollut ollut kovin aktiivisesti yhteydessä puistokummeihinsa eikä puistokummeista ollut jäänyt ilmoittautuessa rakennusvirastolle muuta tietoa kuin nimi, yhteystiedot ja alue jolla hän toimii. Lisäksi näissäkin tiedoissa oli usein puutteita, koska ilmoittautumisien vastaanottamista ei ollut ohjeistettu riittävän hyvin.

Kyselyä ei alun perin tehty opinnäytetyötä varten, mutta kyselyn tekemisen jälkeen huomasin, että siitä saadun materiaalin analysointi sopisi hyvin opinnäytetyön aiheeksi. Kyselyn käyttö opinnäytetyön pohjana antoi myös mahdollisuuden analysoida tuloksia paljon syvemmin ja laajemmin kuin ehkä muuten olisi tullut tehtyä. Koska minulla oli tarvetta opinnäytetyön aiheelle ja kyselyn tulosten syvälinen analysointi oli

hyvin tärkeää työni kannalta, päätös tehdä kyselystä opinnäyteyöni oli melko luonnollinen.

Aiheena puistokummitoiminta on hyvin mielenkiintoinen, koska se on toimintamuotona uutta suomalaisella vapaaehtoistoiminnan kentällä, varsinkin tällaisena organisointina toimintana. Puistokummitoiminnan kaltaista toimintaa on ollut Helsingissä vuodesta 1996, jolloin käynnistettiin Karhupuiston kummit -projekti yhteistyössä Kallio-seuran, Kallion kirjaston ja poliisin kanssa (Vattulainen 2011). Hangossa on ollut puistokummitoimintaa vuodesta 2010 Helsingin esimerkin innoittamana (Hangon kaupunki 2014). Helsingin rakennusvirastolla on toki ollut jo vuosikymmeniä monia asukasyhteistyöprojekteja, mutta tällainen toiminta, jolle on luotu pysyvät rakenteet toimintamalleineen, ohjeineen, määrärahoineen sekä toimintaa ohjaavine henkilöineen on uutta. Toiminnan jatkuvuudelle pysyvät rakenteet ovat olennainen asia. Moni asukasyhteistyöprojekti on perustunut jonkin tietyn asukasryhmän aktiivisuuteen, ja jos tämä ryhmä on lakannut toimimasta, on myös projekti lakannut olemasta. Puistokummitoiminta ei ole riippuvainen yksittäisistä ihmisryhmistä vaan toiminnalle luodut rakenteet tekevät siitä jatkuvaa ja pysyvää. (Lehtinen 1997, 57 - 58; Hakkarainen 2003, 26 - 28.)

Puistokummitoiminta on mielenkiintoista myös toimialansa vuoksi. Suurin osa tarjolla olevasta vapaaehtoistoiminnasta liittyy terveys- ja sosiaalialaan ja varsinkin kunnan tarjoama vapaaehtoistoiminta on usein terveys- ja sosiaaliviraston tai nuorisotoimen tarjoamaa. Vapaaehtoistoiminnan mahdollistaminen myös muualla kuin sosiaali- ja terveysalan kentällä tai lapsiin ja nuoriin suuntautuvassa toiminnassa on hyvin ajankohtaista aikana, jolloin suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on kriisissä, koska elätettävien kansalaisten suhde tuottaviin on nousussa (Suomen virallinen tilasto 2012) ja julkisuudessa on jatkuvasti keskustelua siitä, mitä hyvinvoinnin osa-alueita tulisi supistaa.

Puistokummitoiminta voisi olla osa myös tulevaisuuden demokratian kehitystä, yhteiskuntakasvatusta sekä ympäristövalistusta. Muun muassa useat valistuskampanjat roskaamisen vähentämiseksi eivät tunnu vaikuttaneen kovin tehokkaasti, vaan roskaaminen ja muunlainenkin välinpitämättömyys ympäristöä kohtaan on selvästi lisääntynyt viime vuosina (Haverinen 2008, 9). Tästä syytetään yleensä nuorisoa, mut-

ta syytä löytyy kaiken ikäisistä ihmisistä (Haverinen 2008, 25 - 26). Siksi puistokummitoiminta voisi toimia eräänlaisena ajatusten herättäjänä omasta osuudesta ja vastuusta ympäristön hyvinvointiin. Yksi tärkeä syy välinpitämättömyydelle on varmasti se, että ihmiset ajattelevat roskien keräämisen kuuluvan jollekin taholle, yleensä kaupungille, eli heillä on oikeus roskata ja kaupungilla velvollisuus hoitaa roskat pois (Haverinen 2008, 25). Osa syynä tähän on varmasti suomalainen hyvinvointivaltiomalli eli järjestelmä, jossa suurin osa hyvinvointiin liittyvistä palveluista on annettu viranomaisten ja asiantuntijoiden hoidettavaksi ja kansalaisten velvollisuudeksi jää vain verojen maksaminen. Tämä on heikentänyt ihmisten vastuunottoa itsestään, lähimmäisistään tai ympäristöstään ja vastuu koetaan olevan vain kasvottomalla kunnalla tai kaupungilla, jolle ei tarvitse olla kiitollisuuden velassa. (Koskiahho 2001, 22; Möttönen & Niemelä 2005, 33; Rahkonen 1996, 122.)

Puistokummitoiminnan kaltainen, kunnan palveluiden tuottamiseen osallistuminen on päätöksentekoon osallistumisen ohella yksi tapa viedä demokratiaa eteenpäin ja tehdä yhteiskunnasta aitoa kansalaisyhteiskuntaa. Ihmiset näkisivät voivansa olla myös hyvinvoinnin luojina eikä vain palveluiden vastaanottajina. Monissa teoksissa tuodaan esille, että demokratian seuraava edistysaskel on kansalaisten päätöksentekoon osallistumisen mahdollisuuden parantaminen (esim. Harju 2010, 85–118; Niemelä & Harju & Asola 2007), mutta mahdollisuus osallistua omaan hyvinvointiin vaikuttaviin toimenpiteisiin pitäisi myös olla osa tulevaisuuden demokratia kehitystä. Tunne siitä, että itse pystyy tekemään asioita itsensä, toisten ja ympäristön hyväksi, antaa konkreettisen kokemuksen siitä, että voi vaikuttaa asioihin suoraan eikä vain välillisesti äänestämällä tai keskustelemalla. Äänestettäessähän ei välttämättä oma mielipide voita vaan on hyväksyttävä, että enemmistö on eri mieltä, mutta kun pääsee esimerkiksi toimimaan kokemansa epäkohdan poistamiseksi, kuten siivoamaan roskaantunutta lähipuistoaan, omalla toiminnalla voi välittömästi saada aikaan haluamansa parannuksen. Tämä varmasti lisää myös omistajuuden kokemuksia ja yhteisvastuuta eikä enää ajatella asioiden hoidon kuuluvan vain pelkästään jollekin kasvottomalle kunnalle tai kaupungille. Kun ihmiset saisivat osallistua suoraan kunnan toimintaan, tulisi heistä aktiivinen osa kuntaa eikä vain kunnan asiakkaita, jotka passiivisesti odottavat ammattilaisten ratkaisevan heidän ongelmansa. Jokaisella pitää olla mahdollisuus ja velvollisuus ottaa vastuuta omasta, yhteisönsä ja ympäristönsä hyvinvoinnista eikä vain olla riippuvainen julkisen sektorin tuottamista palve-

luista. Vapaaehtoistoiminta on paras tapa tukea tällaista kehitystä. (Euroopan parlamentin 2008; Harju 2010, 7; Lehtinen 1997, 9–10.)

2. RAKENNUSVIRASTON JA TILAAJA-TUOTTAJAMALLIN ESITTELY

Tässä osiossa esittelen lyhyesti rakennusviraston toimintaa ja tilaaja-tuottajamallin, jonka mukaan rakennusvirasto toimii. Koska puistokummitoiminta on rakennusviraston järjestämää ja rahoittamaa, on tärkeää tietää, minkälaiset raamit toiminnalla on ja minkälaiset käytännöt ja ehdot sen organisointia ohjaavat. Varsinkin rakennusviraston siirtyminen malliin, jossa sen oma tuottaja eriytettiin omaksi organisaatioksi, toi haasteita puistokummitoiminnan järjestämiselle.

2.1 Rakennusvirasto

Helsingin kaupungin rakennusvirasto vastaa Helsingin katujen ja viheralueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta sekä pysäköinninvalvonnasta. Se myös suunnittelee ja rakennuttaa kaupungin toimitiloja ([www.hkr.hel.fi /viraston esittely](http://www.hkr.hel.fi/viraston-esittely)).

Rakennusvirasto toimii yleisten töiden lautakunnan alaisena, joka ohjaa ja valvoo rakennusviraston toimintaa. Lautakunta asettaa vuosittain viraston tavoitteet ja seuraa niiden toteutumista, hyväksyy katu- ja puistosuunnitelmat sekä päättää viraston rakennushankkeista sekä suurimmista hankinnoista. Lautakunta on luottamuselin, jonka valitsee valtuusto neljäksi vuodeksi kerrallaan (HKR 2014a). Tällä hetkellä lautakunnan jäsenet koostuvat kokoomuksen, vihreiden, SDP:n, Perussuomalaisten ja Vasemmistoliiton edustajista (HKR 2014b). Rakennusvirasto ja yleisten töiden lautakunta kuuluvat kaupungin hallinnossa rakennus- ja ympäristötoimeen, josta vastaa apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri (HKR 2014a). Rakennusviraston johdossa toimii kaupungininsinööri (HKR 2014c).

Rakennusvirasto on jaettu viiteen eri osastoon, jotka jokainen on jaettu vielä eri toimistoihin niiden tehtävien perusteella (kaavio 1).

Taulukko 1: Rakennusviraston organisaatio (HKR 2014c)

Yleisten töiden lautakunta Kaupungininsinööri				
Hallinto- osasto	Palveluosasto	Katu- ja puisto- osasto	Arkkitehtuuri- osasto	HKR-Rakennuttaja
Kansliapalvelut	Pysäköinninvalvonta	Ohjelmointitoimisto	Arkkitehtuuritoimisto	Kustannustoimisto
Viestintäpalvelut	Alueidenkäyttö	Investointitoimisto	Suunnittelutoimisto	Rakennuttamistoimisto 1
Talouspalvelut	Asiakaspalvelu	Ylläpitotoimisto	Tekninen toimisto	Rakennuttamistoimisto 2
Henkilöstöpalvelut			Yleissuunnittelu- toimisto	Talotekninen toimisto

Tämän opinnäytetyön kannalta ei ole olennaista avata tarkemmin eri osastojen ja toimistojen tehtäväkuvia paitsi katu- ja puisto-osaston, joka on vastuussa puistokummitoiminnan koordinoinnista.

2.2. Katu- ja puisto-osasto

Katu- ja puisto-osasto vastaa Helsingin katujen ja viheralueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja hoidosta. Koska katu- ja puisto-osasto kuten koko rakennusvirasto on tilaaja-tuottajamallissa, se tilaa rakennus- ja kunnossapitotyöt kaupungin omalta tuotantoyksiköltä Staralta sekä yksityisiltä urakoitsijoilta.

Katu- ja puisto-osaston keskeiset vastuualueet ovat kadut ja katuverkosto, joita ovat muun muassa kadut, torit ja aukiot sekä sillat, ja viheralueet ja viheralueverkosto, joihin kuuluu rakennetut puistot, taajama- ja muut metsät, pellot ja niityt, kartanoalueet, luonnonsuojelualueet, koira-aitaukset, siirtolapuutarhat, kesämaja-alueet ja viljelyspalstat.

Katu- ja puisto-osaston ylläpitotoimisto vastaa puistojen ja katujen kunnossapidon tilaamisesta sekä valvoo tilaamiensa toimenpiteiden toteutusta. Koska puistokummitoiminta liittyy yleisten viher- ja katualueiden kunnossapitoon, on sen katsottu kuuluvan ylläpitotoimiston alle. Ylläpitotoimisto saa vuosittain kaupunginvaltuuston päättämän määrärahan toimintaansa. Suuri osa budjetista menee katujen kunnossapitoon, johtuen talven aiheuttamista toimenpiteistä, kuten lumen ja jään poistosta (Toimintakertomus 2012).

2.3 Tilaaja–tuottajamalli

Kuntien perinteisessä toimintatavassa sama organisaatio toimii sekä tilaajana että tuottajana, mutta vuonna 1996 rakennusvirasto siirtyi tilaaja–tuottaja-toimintatapaan, joka tarkoittaa käytännössä tuotantotapaa, jossa palvelun tilaajan ja tuottajan roolit erotetaan toisistaan. Tilaajan rooli on vastata palveluiden järjestämisestä ja näin ollen tilaajan ydintehtäviä ovat palvelutarpeen ja sen kehityksen määrittäminen sekä palveluiden hankinta. Tuottaja puolestaan päättää, kuinka tilatut palvelut tuotetaan eli tuottaja keskittyy tilaajan tilaamien palveluiden tuotantoprosessin hallintaan. Tilaajan ja tuottajan välistä toimintaa ohjataan sopimuksella, jolla määritellään palvelun sisältö, tuotteiden määrä, tavoiteltavat vaikutukset, toimitustavat, ajoitus sekä hinta ja laatu. Lisäksi sopimuksella määritellään palvelun asiakkaat, mahdolliset palvelumaksut, tuloksellisuuden kriteerit ja arviointitavat, tilaajan ja tuottajan välisten erimielisyyksien ratkaisumekanismit sekä sanktiot sopimusrikkomuksissa. (Kuopila & Laankoski 2009, 14 - 16.)

Vuoteen 2008 asti rakennusviraston toimintamalli ei noudattanut tyypillisen tilaaja–tuottaja-toimintatavan perusideaa, koska rakennusvirasto toimi toimintamallista huolimatta edelleen sekä tilaajana että tuottajana. Tilaajana saattoi esimerkiksi olla rakennusviraston katu- ja puisto-osasto, joka tilasi palvelun rakennusviraston silloiselta ympäristötuotannolta. Rakennusvirasto siis tilasi itse itseltään palveluita, kun sen eri osastot tilasivat palveluita toisiltaan. Vuonna 2008 tähän tuli muutos, kun lautakunnan päätöksestä tilaaja ja tuottaja haluttiin erottaa omiin organisaatioihinsa ja palveluita tuottaneesta rakennusviraston ympäristötuotannosta muodostettiin oma yksik-

könsä, joka sai nimekseen Stara. Nykyään rakennusvirasto tilaa palveluita siis Helsingin kunnan omalta organisaatiolta Staralta sekä yksityisiltä yrityksiltä.

Kun palvelu tilataan saman kunnan organisaatiossa toimivalta yksiköltä tai liikelaitokselta, puhutaan sisäisestä tilaaja–tuottaja-mallista, jolloin tuotantoa ei kilpailuteta vaan toimijoiden välinen suhde perustuu kumppanuuteen ja toimintaa ohjataan tilaajan ja tuottajan välisellä sopimuksella. Tällaista toiminnan ohjauksen tapaa kutsutaan sopimusohjaukseksi, sopimusperustaiseksi ohjaukseksi, sisäiseksi sopimusohjaukseksi tai tulossopimukseksi. (Kuopila & Laankoski 2009, 17.)

Silloin, kun palvelu tilataan ulkopuoliselta tuottajalta, kuten yritykseltä, järjestöltä, säätiöltä tai vaikka toiselta kunnalta, puhutaan ulkoisesta tilaaja–tuottaja-mallista. Tällöin palvelun tuottaminen tulee kilpailuttaa, joka tarkoittaa käytännössä että tilaaja järjestää tuotettavasta palvelusta tarjouskilpailun ja tilaa palvelun siltä tuottajalta, jonka tarjous on edullisin. Myös tässä mallissa toimintaa ohjaa sopimus, jolla määritellään tuotettavan palvelun laatu ja määrä, mutta tässä yhteydessä ei puhuta sopimusohjauksesta kuten sisäisessä tilaaja–tuottaja-mallissa (Kuopila & Laankoski 2009, 17 - 18.)

Tilaaja–tuottaja-toimintatapa perustuu yritysmaailman periaatteisiin, joita on kustannustehokkuus ja tuottavuus. Sen keskeisiä käsitteitä on tuotteistaminen, jolla tarkoitetaan palvelutuotteen kuvaamista niin, että sekä tilaaja että tuottaja tietävät mistä palvelussa on kyse ja palvelun kustannukset voidaan mahdollisimman tarkasti laskea (Kuopila & Laankoski 2009, 16 - 17). Näiden periaatteiden soveltaminen vapaaehtoistoimintaan voi olla hyvin haastavaa. Esimerkiksi puistokummitoiminnan järjestäminen on vaikuttanut tuovan vain lisäkustannuksia rakennusviraston toimintaan, koska sen tuottavuutta ja vaikutuksia, kuten kustannussäästöjä tai hyvinvoinnin lisääntymistä, on ollut melko vaikea mitata. Lisäksi puistokummitoiminnan ohjaaminen ei ole kovin tärkeä kilpailutusperuste niissä tilanteissa, joissa rakennusvirasto kilpailuttaa jonkin alueen ylläpidon. Siksi puistokummitoiminnan järjestäminen tapahtuu aina muiden alueiden ylläpitoon kuuluvien tehtävien ehdoilla. Nämä asiat saattavat heikentää sen asemaa tulevaisuudessa, kun määrärahoja saatetaan entuudestaan leikata ja säästökohteita etsitään.

3. OPINNÄYTEYÖN KÄSITTEISTÖ JA TIETOPOHJA

Puistokummitoiminta on niin vapaaehtoistoimintaa kuin kansalaistoimintaakin. Seuraavaksi määrittelen, mitä tarkoitan vapaaehtoistoiminnalla ja kansalaistoiminnalla. Lisäksi käsittelen aiempaa tutkimustietoa suomalaisesta vapaaehtoistyön kentästä.

3.1 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta on käsitteenä hyvin laaja ja sen piiriin voidaan lukea monenlaisia toiminnan muotoja. Niitä kaikkia koskee ainakin kaksi periaatetta: toimintaan osallistutaan omasta vapaasta tahdosta eikä siitä makseta palkkaa. Vielä 1990 -luvun alussa vapaaehtoistoimintaa pidettiin vain järjestöjen organisoimana toimintana, mutta nykyään käsite ymmärretään paljon laajemmin, koska hyvin monenlaiset itseorganisoidut, omaehtoiset toimintamuodot ovat yleistyneet. (Lehtinen 1997, 17 - 20.)

Koska ihmisten arkeen kuuluu paljon toimintaa, jota tehdään omasta vapaasta tahdosta eikä siitä makseta palkkaa, on vapaaehtoistoiminnan käsitettä syytä kuitenkin rajata tarkemmin: sen hyöty kohdentuu perhe- ja ystäväpiiriin ulkopuolelle, ja sitä organisoii jokin taho edes väljästi (Pessi & Oravasaari 2010, 9; Yeung 2002, 16). Lisäksi vapaaehtoistoiminnan tulee olla konkreettista tekemistä (Harju 2003, 118). Nämä kriteerit jättävät siis vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle muun muassa naapuriavun, lahjoittamisen hyväntekeväisyyteen tai verenluovuttamisen, vaikka Anne Birgitta Yeungin (2002) tutkimus osoittaa, että tämäkin mielletään kansalaisten keskuudessa vapaaehtoistoiminnaksi. Puistokummeille teettämässäni kyselyssä kysymykseen ”Oletko mukana muussa vapaaehtoistoiminnassa?” ihmiset ilmoittivat muun muassa toimivansa omaishoitajina, hoitavansa lapsenlapsia, käyvänsä säännöllisesti verenluovutuksessa tai kutovansa sukkia ja lahjoittavansa niitä eteenpäin. Itse en kuitenkaan laske näitä viralliseksi vapaaehtoistoiminnaksi, koska ne eivät täytä kaikkia edellä mainittuja kriteereitä.

Monissa teksteissä vapaaehtoistoiminnan määritelmässä korostetaan, että sitä tehdään tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin (Laimio & Välimäki 2011, 18; Hakkarainen & Syrjänen 2003, 13 - 14; Lehtinen 1997, 20), mutta koen määritelmän ”tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin” epämääräiseksi: mitä ovat tavallisen ihmisen tiedot ja taidot? Lisäksi tämä kriteeri ei päde läheskään kaikkeen vapaaehtoistointaan. Moniin vapaaehtoistoiminnan muotoihin haetaan juuri tiettyä tietotaitoa omaavia ihmisiä, esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, kuten käy ilmi myös Punaisen Ristin Internet-sivuilla, jossa etsitään vapaaehtoisia näillä sanoilla: *”Jos olet terveydenhuollon ammattilainen ja haluat käyttää ammattitaitoasi muiden iloksi ja hyödyksi vapaa-ajallasi, toivotamme sinut tervetulleeksi terveyspisteen vapaaehtoiseksi.”* (Raninen & Toni & Tornaesus 2008, 141; Punainen Risti 2014.) On tärkeää löytää jokaiselle halukkaalle hänen kiinnostustaan ja taitojaan vastaava tehtävä, koska meillä kaikilla on erilaisia kykyjä muun muassa iästä, koulutuksesta tai harrastuksista riippuen (Karreinen & Halonen & Tennilä 2010, 37, 43). Vapaaehtoistointaan voidaan hakeutua myös uusien tietojen ja taitojen oppimisen toivossa (Hakkarainen & Syrjänen 2003, 15).

Vapaaehtoistointa-termin rinnalla käytetään myös paljon sanaa vapaaehtoistyö. Vapaaehtoistointa-käsitteellä on haluttu tehdä selvä ero palkkatyön ja palkattoman, vapaaehtoisen toiminnan välille (Hakkarainen & Syrjänen 2003, 13; Laimio & Välimäki 2011, 9). Itse pidän käsitettä vapaaehtoistyö aivan yhtä hyvänä, koska sekä vapaaehtoistoinnassa että -työssä on aina kyse konkreettisesta työpanoksesta, ja sanan alku, vapaaehtois-, kertoo toiminnan olevan muuta kuin palkkatyötä.

Aaro Harju (2003) tekee mielenkiintoisen eron käsitteiden välille: vapaaehtoistointa on laaja-alaista osallistumista yhteiseksi hyväksi tähtäävään toimintaan ilman rahallista korvausta ja vapaaehtoistyö taas on konkreettista työntekoa yhteiseksi hyväksi ilman palkkaa. Erottelu voisi olla hyvinkin käyttökelpoinen, koska näin ollen vapaaehtoistoiminnan alle voitaisiin laskea myös sellaisia toiminnan muotoja, jotka eivät täytä konkreettisen työntöön kriteereitä, kuten verenluovutus tai lahjoituksen antaminen hyväntekeväisyyteen, mutta jotka kuitenkin tähtäävät yhteiseen hyvään. (Harju 2003, 118.)

Briitta Koskiaho puolestaan kirjoittaa, että vapaaehtoistyö ymmärretään usein yksilöiden tekemäksi konkreettiseksi toiminnaksi ja vapaaehtoistoiminta on taas tätä työtä organisoivien tahojen toimintaa (Koskiaho 2001, 16).

Vaikka molemmat edellä mainitut määrittelytavat ovat hyviä tapoja pohtia käsitteiden eroja, niin tässä opinnäytetyössä käytän käsitteitä vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö tasa-arvoisina synonyymeinä, kuten ovat päätyneet tekemään myös Anne Birgitta Pessi ja Tomi Oravasaari kirjassaan *Kansalaistoiminnan ytimessä* (2010). Molemmilla käsitteillä tarkoitan siis yhteiseksi hyväksi tehtyä, vapaaehtoista ja palkatonta, konkreettista työpanosta.

Nostaisin esille vielä yhden vapaaehtoistoimintaa mielestäni hyvin kuvaavan määritelmän: se on vapaaehtoista, muttei ehdoista vapaata. Tämän ajatuksen esitti kouluttaja KM, työnohjaaja ja työyhteisökehittäjä Mirja Heikkilä puistokummiohjaajille järjestetyssä koulutuksessa 11.3.2014. Koen tämän määritelmän esiin tuomisen tärkeäksi, koska monesti, kun lukee vapaaehtoistoiminnan määrittelyjä, voi helposti saada sen kuvan, ettei vapaaehtoisilta voi tai saa vaatia mitään. Kuitenkin toiminnan sujuvuuden kannalta on tärkeää luoda jotkin säännöt ja ehdot, joita kaikkien tulee noudattaa. Toimintaan liittyminen ja siitä lähteminen on vapaaehtoista, mutta siinä toimiminen vaatii yhteisten pelisääntöjen noudattamista.

Monet vapaaehtoistoiminnan muodot ovat osa kansalaistoimintaa. Kansalaistoiminta määritelläänkin lähes samalla tavalla kuin vapaaehtoistoiminta. Se on aktiivista toimimista itsestä ulospäin yhdessä toisten kanssa, yhteiseksi hyväksi. Tärkeitä ominaisuuksia kansalaistoiminnassa kuin vapaaehtoistoiminnassakin ovat siis konkreettinen tekeminen ja se, että hyöty siitä kohdistuu oman lähipiirin ulkopuolelle. (Harju 2003, 9 - 11.) Aaro Harju tekee eron vapaaehtoistoiminnan ja kansalaistoiminnan välille pitämällä vapaaehtoistoimintana myös toimintaa, joka suuntautuu lähipiiriin (Harju 2005, 58), mutta kuten aiemmin itse vapaaehtoistoiminnan määrittelin, myös vapaaehtoistoiminnan tulee suuntautua laajemmalle kuin omaan lähipiiriin eli ystävien ja sukulaisten hyväksi.

Kansalaistoiminta ja vapaaehtoistoiminta eivät kuitenkaan ole aivan yksi yhteen. On paljon vapaaehtoistoimintaa, joka ei ole varsinaisesti kansalaistoimintaa. Esimerkiksi

toimiminen ystävänä kehitysvammaiselle tai vanhukselle on vapaaehtoistoimintaa parhaimmillaan, mutta koska sillä ei pyritä vaikuttamaan laajempaan yhteiskunnalliseen asiaan tai saamaan aikaan muutosta, ei se täytä kansalaistoiminnan kriteerejä.

Nykysuomen sanakirjan vuodelta 1985 mukaan kansalaistoiminta on henkilön julkinen toiminta yhteiskunnan jäsenenä erilaisissa yhdistyksissä ja kansalaisjärjestöissä. Kyse on siis toiminnasta yleisten eli julkisten asioiden parissa ja se saa sysäyksen usein siitä, että joku tai jotkut huomaavat elämässään tai ympäristössään jonkin epäkohdan, johon halutaan puutua. (Tammilehto 1989, 14; Harju 2003, 9 - 10; Lehtonen & Rantonen 1995.) Tulkitsen tämän niin, että toiminnan tulee kohdistua johonkin koko yhteiskuntaa tai yhteisöä koskevaan asiaan, ja sillä pyritään vaikuttamaan vallitseviin olosuhteisiin.

Kansalaistoiminnan avulla ajetaan itselle ja/tai yhteisölle tärkeitä asioita ja siinä on kyse suorasta vaikuttamisesta. Tämä on monille palkitsevampaa kuin välillinen vaikuttaminen edustuksellisen demokratian kautta ja siinä vaikuttaminen tulee lähemmäs kansalaisia ja heidän yhteisöjään. (Harju 2003, 41.)

Kansalaistoiminnan määritelmässä ei yleensä korosteta vastikkeettomuutta, kun taas vapaaehtoistoiminnassa se on yksi perusperiaate. Kuitenkaan kansalaistoiminnassakaan ei saa olla kyse taloudellisen hyödyn tavoittelusta (Tammilehto 1989, 14; Harju 2003, 9 - 10). Vapaaehtoistoiminnan tavoin myös kansalaistoiminnan tulee perustua ihmisen omaan haluun toimia ja osallistua (Harju 2003, 39).

3.2 Suomalaisten ajankäyttö vapaaehtoistoiminnassa

Anne Birgitta Yeungin vuonna 2001 teettämän tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoi-
mintaan osallistuu 37 % suomalaisista ja osallistuminen on lähes yhtä aktiivista kaikissa ikäryhmissä. Tutkimukseen oli otettu mukaan koko Suomen 15–74-vuotias väestö Ahvenanmaata lukuun ottamatta. (Yeung 2002, 10, 24.) Tilastokeskuksen teettämän ajankäytöntutkimuksen mukaan suomalaisten aktiivisuus vapaaehtoistoiminnassa ei ollut kovin paljoa muuttunut vuoteen 2009 mennessä, sillä tutkimusta edeltäneen 12 kuukauden aikana vapaaehtoistyötä oli tehnyt lähes 40 % kymmenen

vuotta täyttäneestä väestöstä. Muutosta oli kuitenkin tapahtunut ikäryhmien välillä: 10–14-vuotiaiden ja 15–24-vuotiaiden vapaaehtoistyön tekeminen oli vähentynyt, kun taas yli 65-vuotiaiden lisääntynyt. (Hanifi 2011; Suomen virallinen tilasto 2011.)

Yeungin tutkimuksen mukaan kaikista vähiten vapaaehtoistoimintaan osallistuu 25–34-vuotiaat: heistä osallistuu vain alle kolmannes vapaaehtoistoimintaan. Tätä on selitetty muun muassa sillä, että tässä ryhmässä on eniten perheellisiä ja ansiotyössä käyviä, joten myös vapaa-aikaa on vähiten. (Yeung 2002, 25, 28.) Tilastokeskuksen ajankäytöntutkimus vuosilta 1999 ja 2009 antaa kuitenkin hiukan eri tuloksen tämän ikäryhmän osallistumisaktiivisuudesta. Sen mukaan vuosina 1999 sekä 2009 tutkimusta edeltäneen neljän viikon aikana toiseksi eniten vapaaehtoistoimintaan osallistunut ikäryhmä oli 25–44-vuotiaat (Suomen virallinen tilasto 2011). Tulosten erot selittyvät pääosin sillä, että tutkimusten ikäluokitukset on tehty eri tavalla.

Aikaa vapaaehtoistoimintaan käytetään keskimäärin lähes 18 tuntia kuukaudessa eli yli 4 tuntia viikossa. Keskimääräistä enemmän aikaansa antavat yli 50-vuotiaat (yli 22 tuntia kuukaudessa) sekä nuoret eli 15–24-vuotiaat (lähes 20 tuntia kuukaudessa). Näillä kahdella ryhmällä on luonnollisesti eniten aikaa, koska heistä suurin osa ei ole mukana työelämässä. Ajankäyttö vapaaehtoistoiminnassa vaihtelee kuitenkin paljon, koska lähes puolet vapaaehtoistyöntekijöistä ilmoittivat käyttävänsä toimintaan vain alle viisi tuntia kuukaudessa. (Yeung 2002, 25, kuvio 2)

Miesten ja naisten välisessä osallistumisaktiivisuudessa ei ole myöskään suuria eroja. Vuonna 2001 miehistä 38 % ja naisista 37 % ilmoitti osallistuneensa vapaaehtoistoimintaan. Myös Tilastokeskuksen ajankäytöntutkimuksessa vuodelta 2009 tulos oli samansuuntainen: neljän edeltäneen viikon aikana miehistä hiukan suurempi osuus oli osallistunut vapaaehtoistyöhön eli 30 %, kun taas naisista osallistui alle 30 %. Naiset taas puolestaan käyttävät miehiä enemmän aikaa vapaaehtoistoimintaan. (Yeung 2002, 25 - 26; Hanifi 2011.)

3.3 Minkälaiseen vapaaehtoistoimintaan Suomessa osallistutaan

Neljä suosituinta vapaaehtoistoiminnan aluetta ovat urheilu ja liikunta, terveys- ja sosiaaliala, lapset ja nuoret sekä kirkollinen toiminta. Selvästi suosituin alue on liikunta ja urheilu, jonka parissa toimii 30 % vapaaehtoistyötä tekevistä. Toiseksi eniten toimitaan terveys- ja sosiaalialojen vapaaehtoistoiminnassa, jossa toimii 25 % vapaaehtoisista. Kolmantena on lasten ja nuorten parissa tehtävä toiminta. Siihen osallistuvien määrä on 22 %. Uskonnollisessa toiminnassa on puolestaan mukana 16 % suomalaisista. Lisäksi noin 10 % suomalaisista vapaaehtoistojen osallistuu asuinalue toimintaan, mutta tämä on melko väljä luokka eivätkä siihen osallistuvat aina miellä sitä vapaaehtoistoiminnaksi ja siksi todellinen osallistujamäärä voisi olla suurempikin. Myös kulttuurin ja taiteen parissa toimii noin 10 % vapaaehtoisista. (Yeung 2002, 26 - 27, 38; Harju 2003, 120.)

Vähiten suomalaiset osallistuvat ihmisoikeusasioihin, ympäristöön sekä eläinten- ja luonnonsuojeluun liittyvään vapaaehtoistoimintaan. Pakolaistoiminnassa ja etnisissä yhdistyksissä ei myöskään toimi moni suomalainen. (Yeung 2002, 27).

Suurin osa eli 62 % suomalaisista vapaaehtoisista osallistuu yhdistysten tai säätiöiden järjestämään vapaaehtoistoimintaan, kun taas kuntien organisoimassa vapaaehtoistoiminnassa toimii noin 10 % vapaaehtoisista. Joka viides vapaaehtoinen toimii seurakunnan tai muun uskonnollisen yhteisön vapaaehtoistoiminnassa. (Yeung 2002, 30; Harju 2003, 120.)

Ikä ja sukupuoli vaikuttavat myös siihen, mihin toimintamuotoihin osallistutaan. Nuoret (15–24-vuotiaat) osallistuvat yleisimmin toimintaan, joka liittyy taiteeseen ja kulttuuriin, lasten ja nuorten parissa toimimiseen, eläinten-, luonnon- ja ympäristönsuojeluun sekä ihmisoikeuksiin. Yli 50-vuotiaita vapaaehtoisia kiinnostaa sosiaali- ja terveysasiat, uskonnollinen toiminnan, maanpuolustus sekä asuinalue toiminta. Vanhin ikäryhmä osallistuu myös keskimääräistä enemmän taiteeseen ja kulttuuriin liittyvään vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoimintaan vähiten osallistuva ryhmä eli 25–34-vuotiaat osallistuu muita ikäryhmiä useimmin pelastuspalvelutoimintaan. (Yeung 2002, 28; Raninen & Raninen & Toni & Tornaes 2007, 121, 124.)

Naisia kiinnostaa eniten toimia sosiaali- ja terveysasioiden parissa, lapsi- ja nuorisotyössä sekä uskonnollisessa toiminnassa. Miehet ovat puolestaan naisia enemmän kiinnostuneita urheilusta, asuinalue toiminnasta, maanpuolustuksesta ja pelastustoiminnasta ja he osallistuvat naisia enemmän ei-rekisteröityihin toimintamuotoihin kuten talkooporukoihin. (Raninen & em. 2007, 120 ; Yeung 2002, 28.)

3.4 Vapaaehtoistoiminnan motivaatiopohja

Kaikki ihmisen toiminta perustuu siihen, että hänellä halu tai into toimia. Toisin sanoin hänellä on jokin motivaatio (Yeung 2005, 84). Vapaaehtoistoiminnassa motivaatiopohjan selvittäminen on erityisen mielenkiintoista, koska siinä ei varsinaisesti ole ulkoisia yllykkeitä kuten palkkioita tai palkkaa.

Yleisin syy suomalaisille osallistua vapaaehtoistoimintaan on ehdottomasti auttamisen halu, sillä yli 40 % ilmoitti halun auttaa saaneen hänet mukaan vapaaehtoistoimintaan. Tämä ei kuitenkaan koske vain suomalaista vapaaehtoistoiminnan kenttää vaan myös pohjoismaisissa vertailututkimuksissa tulos on ollut samanlainen ja jopa 80 % vapaaehtoisista on ilmoittanut haluavansa auttaa. (Yeung 2001, 32; Raninen & em. 2007, 82.)

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vapaaehtoistoiminta olisi pelkästään altruistista toisten vuoksi uhrautumista. Auttamisen halun motiivi ymmärretään nykyään paljon laajempaan ja monimutkaisempaan kuin vain ihmisen täysin epäitsekkäänä haluna tehdä jotain muiden hyväksi: myös auttamisen halu kumpuaa ihmisen omista tarpeista ja kiinnostuksen kohteista ja näin ollen siihen liittyy myös egoismiin liittyviä ulottuvuuksia toiminnan olematta kuitenkaan itsekästä (Yeung 2004, 42–43; Yeung 2005a, 88–89; Raninen & em. 2007, 82–83; Lehtinen 1997, 7). Toisten auttamisesta saadaan itselle muun muassa hyvää mieltä ja myönteisiä kokemuksia eikä toimintaa jatkettaisi, mikäli näitä ei tulisi. Tämä on Jaana Lähteenmaan mukaan hedonistista altruismia ja tällainen oman nautinnon etsiminen ja samalla yhteisen hyvän tavoittelu on kuvaaavaa postmodernille vapaaehtoistoiminnalle (Lähteenmaa 1997, 203; Harju 2003, 122).

Toiseksi yleisemmäksi motiiviksi 16 %:n osuudella nousi Yeungin tutkimuksessa vapaa-ajan käyttäminen johonkin hyödylliseen. Muita syitä, kuin näitä kahta edellä mainittua, ilmoitti harvempi kuin yksi kymmenestä vapaaehtoisesta. Näitä motiiveja oli toimintaan lähteminen tuttavan pyynnöstä, toive tavata uusia ja samanhenkisiä ihmisiä, halu oppia uutta ja saada uusia kokemuksia sekä koska oli kiinnostunut vapaaehtoisuudesta. Vapaaehtoistoiminnan motiiveissa sosiaalinen ulottuvuus ja halu tavata uusia ihmisiä ovat keskeisiä varsinkin iäkkäämmillä vapaaehtoisilla, kun taas nuoremmat lähtevät mukaan ystävien pyynnöstä ja toimivat mieluiten yhdessä tuttujen kanssa (Yeung 2011, 33–34; Raninen & em. 2007, 122–124).

Muita vapaaehtoistoimintaan ja kansalaistoimintaan ryhtymisen motiiveja ovat kiinnostus jotain asiaa kohtaan, vastapainon ja vaihtelun saaminen, halu vaikuttaa, ammattitaidon säilyttäminen, sen hetkinen elämäntilanne tai sen muuttuminen, omien arvojen puolustaminen sekä kansalaisvelvollisuuden täyttäminen. Esimerkiksi urheiluseuran toimintaan osallistutaan useimmiten lasten takia (sen hetkinen elämäntilanne), oman urheiluharrastuksen vuoksi tai kiinnostuksesta lajia kohtaan. Monille vapaaehtois- ja kansalaistoimintaan osallistuvalla osallistumisen ja vaikuttamisen malli on tullut kotikasvatuksessa. Yrityksille ja johtavassa asemassa oleville ihmisille osallistuminen vapaaehtoistoimintaan voi kummuta myös myönteisen julkisuuskuvan tavoittelusta. Joissain tiiviissä yhteisöissä, kuten maaseudun pienissä kylissä, voi vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen olla sosiaalista painetta: yhteisön jäsenenä kuuluu osallistua yhteisten asioiden hoitoon. (Harju 2003, 40–41; Raninen & em. 2007, 82–111.)

Naisia motivoi yleisimmin halu auttaa, oppia uusia asioita ja tutustu uusiin ihmisiin. Miehiä puolestaan motivoi halu käyttää vapaa-aikaa hyödylliseen tekemiseen ja tarve täyttää kansalaisvelvollisuus. Miehet myös lähtevät toimintaan mukaan naisia useammin tuttavan vaikutuksesta (Yeung 2002, 34; Raninen & em. 2007, 120).

Anne Birgitta Yeung on mallintanut vapaaehtoistoimintaan motivoivista tekijöistä timanttimallin, jossa on neljä eri ulottuvuutta: saaminen–antaminen, pohdinta–toiminta, etäisyys–läheisyys ja jatkuvuus–uuden etsintä. Näistä neljä ääripäätä kuvaavat vapaaehtoistoimijuuden ulospäin eli itsestä poispäin suuntautuneisuutta. Näitä on antaminen, toiminta, läheisyys ja uuden etsintä. Ulottuvuuksien toiset ääripäät taas puo-

lestaan suuntaavat kohti toimijaa itseään ja näitä ovat saaminen, pohdinta, etäisyys ja jatkuvuus. Timanttimallassa on siis tavallaan tiivistetty suuri joukko vapaaehtoistojen kuvauksia ja kokemuksia heidän motiiveistaan vapaaehtoistoiminnassa: nämä yksilölliset kuvaukset on jaettu niiden teemojen mukaisesti eri ulottuvuuksiksi ja niiden ääripäiksi. Motiiveissa on usein elementtejä molemmista ääripäistä. (Yeung 2005b, 107–108.)

Saaminen pitää sisällään muun muassa sellaisia motiiveja kuin itsensä toteuttaminen, henkilökohtainen hyvinvointi ja toiminnan palkitsevuus kuten ilon ja hyvän mielen saaminen sekä työkokemuksien saaminen. Antaminen puolestaan pitää sisällään sellaisia motiiveja kuin halua auttaa ja antaa tukea. (Yeung 2005b, 109–112.)

Pohdinta sisältää vapaaehtoistoimintaan ja siihen sitoutumiseen liittyviä arvoja ja aatteita. Tämän ääripään motiivit siis ilmentävät ihmisen arvomaailmaa ja motiivien lähteenä voi olla vaikka roolimallit tai uskonnollinen vakaumus. Myös pyrkimys henkiin kasvuun tai henkilökohtaisten asioiden läpikäymiseen ilmentävät tätä ääripäätä. Toimintaan puolestaan voidaan lukea sellaiset motivaation lähteet kuin halua saada hyödyllistä tekemistä vapaa-ajalle sekä toiminnallisuudesta ja toiminnan organisoinnista pitäminen. (Yeung 2005b, 116–117.)

Etäisyys ilmentää sellaisia motiiveja joissa vapaaehtoiset painottavat toiminnan joustavuutta, mahdollisuuksia itse asettaa toiminnalle rajat sekä toiminnan strukturoimattomuuden ja epäbyrokraattisuuden tärkeyttä. Läheisyys taas pitää sisällään toiveet ryhmään kuulumisesta ja me-hengestä sekä mahdollisuudesta tavata uusia ihmisiä ja olla vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. (Yeung 2005b, 113–115.)

Jatkuvuus kuvaa puolestaan sellaisia motivaatiotekijöitä, joissa toiminnan asiasisälön ja aihepiirin tuttuus sekä positiiviset kokemukset aiemmasta vapaaehtoistoiminnasta ovat tärkeitä. Nämä kaikki alentavat osallistumiskynnystä ja rohkaisevat sitoutumaan. Lisäksi omaan elämäнкаareen liittyvät motivaationlähteet, kuten kotikasvatuksessa saatu malli tai oman identiteetin ja luonteenpiirteiden toteuttaminen, ovat osa jatkuvuuden teemaa. Jatkuvuutta on myös palkkatyön korvaaminen vapaaehtoistoiminnalla esimerkiksi eläkkeelle siirryttäessä tai työttömäksi jouduttaessa. Uuden etsintää on uuden asian tai toimintamuodon kiinnostavana pitäminen ja sen vuoksi

siihen hakeutuminen, vastapainon tai vaihtelun hakeminen omaan elämäntilanteeseen tai halu laajentaa omaa elämänpiiriä. Halu oppia uutta tai pyrkimys henkilökohtaiseen muutokseen ovat myös tämän ääripään motiiveja. (Yeung 2005b, 112–113)

Näiden ulottuvuuksien ääripäät eivät ole toisensa pois sulkevia vaan toimintaan lähtemisen motiivit sisältävät usein elementtejä molemmista ääripäistä sekä eri ulottuvuuksista. Esimerkiksi saaminen - antaminen-ääripäiden vuorovaikutus ilmenee sellaisissa motivaatioissa, joissa vapaaehtoistoiminnasta haetaan keskinäistä apua ja vastavuoroisuutta, antamisen kautta saamista. Pohdinta - toiminta-ääripäiden vuorovaikutus tulee esille taas motiiveissa, joissa halutaan toteuttaa omia arvoja toiminnan kautta. (Yeung 2005b, 111, 117.)

Eri ulottuvuuksien vuorovaikutusta voi ilmentää seuraavalla tavalla: eläkkeelle siirryttäessä voidaan hakeutua vapaaehtoistoimintaan mm. halusta saada tekemistä lisääntyneelle vapaa-ajalle (saaminen–toiminta), halusta kokea itsensä hyödylliseksi (saaminen–toiminta), halusta hyödyntää työelämässä karttuneita taitojaan toisten hyväksi (toiminta–antaminen), toiveesta laajentaa elämänpiiriään tai saada uusia tuttavuuksia (uuden etsintä - läheisyys). Toiminnasta voidaan myös hakea vertaistukea samalla, kun halutaan antaa tukea samassa tilanteessa oleville (antaminen–saaminen–läheisyys). Edellä esitetyn esimerkin mukaisesti motiiveissa ryhtyä vapaaehtoiseksi esiintyy useimmiten elementtejä jokaiselta neljältä ulottuvuudelta sekä ulottuvuuksien välistä vuorovaikutusta. (Yeung 2005b, 118–125.)

4. PUISTOKUMMITOIMINTA

4.1 Hyvälle asialle ryhtymisestä puistokummiksi eli toiminnan historia

Puistokummitoiminta sai alkunsa vuonna 2005 Helsingin kaupunginvaltuuston aloitteesta talkootyön mahdollistamiselle Helsingin viheralueilla. Aloitteeseen reagointi kuului rakennusvirastolle, joka vastaa Helsingin yleisistä viher- ja katualueista. Aloitteen pohjalta rakennusvirasto lähti kehittämään puistokummitoimintaa, jonka tunnus oli aluksi Hyvällä asialla, jolle luotiin myös Hyvä kasvaa Helsingissä -nettisivut. Vuo-

desta 2006 asti Helsingin kaupungin asukkaat ovat saaneet käydä rakennusviraston asiakaspalvelussa täyttämässä lupauksen hyvälle asialle ryhtymisestä. Aluksi toiminta piti sisällään pääasiassa roskien keruuta muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, jossa asukkaat olivat alkaneet hoitaa kesäkukkia yhteistyössä kaupungin työntekijöiden kanssa.

Vuonna 2009 toiminnan nimeksi vakiinnutettiin puistokummitoiminta, vapaaehtoisista tuli puistokummeja ja yhdyshenkilöitä alettiin kutsua puistokummiohjaajiksi. Vuonna 2010 toimintaa alettiin mainostaa mm. luomalla esittelylehtinen sekä esittelyvideo messuja varten. Aiemmin toimintaa ei siis juurikaan ollut mainostettu, vaan ihmiset olivat kuulleet siitä pääasiassa toiminnassa mukana olevilta tai rakennusviraston asiakaspalvelussa asioidessaan. Siitä huolimatta puistokummeja oli ilmoittautunut vuoteen 2009 mennessä lähes 300. Kyselyn tekohetkellä rekisterissä oli 367 ilmoittautunutta. Tällä hetkellä puistokummeja on jo yli 490 ja koko ajan ilmoittautuu lisää.

4.2 Puistokummitoiminnan organisointi ja siitä vastaavat henkilöt

Kun puistokummitoiminta sai alkunsa vuonna 2006, ilmoittautumiset otettiin vastaan rakennusviraston asiakaspalvelussa ja ilmoittautuminen tehtiin henkilökohtaisesti paikan päällä. Aluksi puistokummitoimintaan ilmoittautuneiden tiedot säilytettiin paperisilla lomakkeilla kansiossa, mutta vuonna 2008 luotiin sähköinen rekisteri. Vielä pitkään sen jälkeen ilmoittautumiset otettiin vastaan paperisella lomakkeella, josta tiedot siirrettiin sähköiseen rekisteriin, mutta vuonna 2011 päätettiin, että ilmoittautumiset ruvettaisiin kirjaamaan suoraan sähköiseen rekisteriin. Tämä siksi, että paperisen lomakkeen täyttö oli ollut hyvin epä johdonmukaista, ja monia tärkeitä tietoja puutui monien ilmoittautuneiden kohdalta, kuten yhteystiedot. Sähköisestä ilmoittautumisesta luotiin järjestelmä, joka ei ottanut ilmoittautumista vastaan ilman vaadittuja tietoja. Puistokummiksi ilmoittaudutaan edelleen paikan päällä rakennusviraston asiakaspalvelussa. Puhelimitse tai sähköisesti tehtyjä ilmoituksia ei ole koettu järkeväksi tehdä mahdolliseksi, koska työvälineiden toimitus puistokummille olisi hankalaa. Ilmoittautuessaan uusi puistokummi saa käyttöönsä roskapihdit sekä Hyvällä asialla -tunnuksen, joka on vaihtelevasti ollut hihamerkki, rintamerkki tai huomioliivi. Nykyään tunnukseksi on vakiintunut huomioliivi ja T-paita.

Kun puistokummitoimintaa alettiin kehittää, sovittiin silloisen katu- ja puisto-osaston ja ympäristötuotannon välillä, että vapaaehtoisille valitaan kultakin alueelta yhteyshenkilö, johon puistokummi voi olla yhteydessä tarvitessaan apua tai neuvoa tai keltä hän voi kysyä mahdollisia tehtäviä. Yhdyshenkilöt ovat kaupungin viheralueiden hoidosta vastaavia työntekijöitä eli he ovat tuottajan palveluksessa ja viheralan ammattilaisia. Monissa tapauksissa yhteyshenkilöksi valittiin alueen piiripuutarhuri eli alueen työnjohtaja, mutta nykyään toivotaan yhdyshenkilön olevan joku muu henkilökunnasta, koska piiripuutarhureilla on entuudestaan jo paljon työtehtäviä. Yhdyshenkilöitä kutsutaan nykyään puistokummiohjaajiksi. Helsinki on jaettu 12:sta ylläpitoalueeseen ja näillä jokaisella alueella on oma puistokummiohjaajansa. Ilmoittautumisen yhteydessä uudelle puistokummille annetaan sen alueen puistokummiohjaajan nimi ja yhteystiedot, jolla kummi aikoo toimia.

Puistokummitoiminnan kehittämistä ja koordinoimista vastasi aluksi ympäristökasvatuksesta sekä asukas- ja yritysyhteistyöstä vastaava projektipäällikö, mutta puistokummitoiminnan laajetessa alkoi kuitenkin olla selvää, että toiminnan kehittäminen ja koordinointi vaatisi tulevaisuudessa enemmän resursseja. Siksi vuonna 2011 rakennusvirastolle luotiin uusi tehtävänimike, vapaaehtoistyön koordinaattori, johon palkattiin uusi henkilö. Vapaaehtoistyön koordinaattori vastaa puistokummitoiminnan hallinnoinnista, kuten rekisterin ylläpidosta, nettisivujen päivityksestä sekä tiedottamisesta. Yhdessä projektipäällikön kanssa hän suunnittelee ja kehittää toimintaa. Lisäksi vapaaehtoistyön koordinaattori osallistuu Helsingin kaupungin vapaaehtoistyön neuvottelukuntaan sekä Helsingin kaupungin vapaaehtoistyön koordinaattoreiden yhteistyöryhmään eli Julki Valikkoon.

Puistokummit ovat vakuutettu ryhmätapaturmavakuutuksella, joka on Helsingin kaupungin vapaaehtoistyön neuvottelukunnan aloitteesta hankittu kaikille Helsingin kaupungin vapaaehtoistoiminnassa mukana oleville.

Rakennusvirasto on tehnyt myös yhteistyötä muutamien yhdistysten kanssa. Näitä ovat Suomen Ruusu-seura, Virtavesien hoitoyhdistys ry eli Virho sekä Kallio-seura. Yhdistykset ja niiden jäsenet ovat vapaaehtoisesti osallistuneet rakennusviraston vastuulle kulumien alueiden hoitoon. Suomen Ruusu-seura on jo vuosia hoitanut Mei-

lahden arboretumin ruusutarhaa, Virho on osallistunut pienvesien kuten purojen kunnostukseen ja Kallio-seura on ollut mukana Karhupuisto-projektissa, jossa ränsistynyt puisto kunnostettiin. Nykyään myös nämä yhteistyökuviot lasketaan osaksi puistokummitoimintaa.

4.3 Puistokummitoiminta suomalaisella vapaaehtoistoiminnan ja kansalaistoiminnan kentällä

Kuten aiemmin totesin, puistokummitoiminta on toimintamuotona hyvin uutta suomalaisella vapaaehtoistoiminnan ja kansalaistoiminnan kentällä. Ainakin, kun tarkoitetaan aikaa, jolloin siitä on tullut jonkin tahon organisoimaa toimintaa. Teettämäni kyselyn pohjalta selvisi, että moni puistokummeista oli toiminut oman lähiympäristön viihtyvyyden eteen jo vuosia ennen kuin puistokummitoimintaa oli edes olemassa. Nämä ihmiset olivat tunteneet vastuuta omasta ympäristöstään ja alkaneet aktiivisesti puuttua viihtyvyyttä haittaaviin epäkohtiin kuten roskaantumiseen. He eivät lähteneet muodostamaan mitään organisoitua toimintaa vaan toimivat tahoillansa täysin itsenäisesti. Jo silloin toiminta on täyttänyt kaikki vapaaehtoistoiminnan ja kansalaistoiminnan kriteerit paitsi sen, että sitä organisoisi jokin taho edes väljästi. Tämä saa pohtimaan, onko kyseinen kriteeri relevantti: jos ihminen toimii vapaaehtoisesti jonkin yhteisen asian hyväksi, mutta osallistumatta minkään organisaation toimintaan, eikö tätä voi laskea kuitenkin osaksi vapaaehtois- ja kansalaistoimintaa?

Virallista toimintaa puistokummitoiminta on ollut siis vuodesta 2006. Jos toiminta olisi edelleen vain yksittäisten asukkaiden tahoillaan tekemää ilman minkäänlaista kontrollia, eihän silloin välttämättä tiedettäisi koko toiminnan olemassaolosta saatikka kuka toiminnassa on mukana. Se, että siitä on tullut jonkin tahon organisoimaa, antaa mahdollisuuden tutkia ja näin ollen verrata sitä muuhun vastaavaan toimintaan sekä luoda sille rakenteet jatkuvuuden ja pysyvyyden takaamiseksi.

Puistokummitoiminta on lähinnä asuinaluetoimintaa, jonka parissa toimii noin joka kymmenes suomalainen. Anne Birgitta Yeung kuitenkin toteaa tutkimuksessaan, että asuinaluetoiminta on varsin väljä luokka ja monet eivät miellä sitä vapaaehtoistoiminnaksi, joten todellinen prosenttiluku voisi olla suurempikin. (Yeung 2002, 27.)

Puistokummitoiminnan voisi luokitella myös osaksi ympäristön- ja luonnonsuojelua, jonka parissa suomalaiset vähiten tekevät vapaaehtoistoimintaa (Yeung 2002, 27). Puistokummitoiminta kuitenkin poikkeaa tyypillisestä ympäristönsuojelusta, koska se ei keskity minkään tietyn kasvin, eläimen tai luonnonalueen suojelemiseen eikä siinä toimiminen vaadi mitään erityistaitoja (Yeung 2002, 27) vaan siinä pääasiassa huolehditaan ihmisten omasta, rakennetusta asuinympäristöstä hyvin yksinkertaisilla työmuodoilla. Siksi monet eivät ehkä miellä toimintaa ympäristönsuojeluksi, koska ympäristönsuojelu kohdistuu tyypillisesti alkuperäiseen, luonnonmukaiseen ympäristöön.

Puistokummitoiminnasta tekee mielenkiintoisen myös se seikka, että se on yksin kunnan viraston organisoimaa toimintaa ja tämä virasto on rakennusvirasto. Kunnat organisoivat vapaaehtoistoimintaa monesti jonkin järjestön kanssa yhteistyössä (Torvinen 2004, 79; Halttunen-Sommardahl & Linna 2007, 8). Lisäksi rakennusvirasto voi vaikuttaa hyvin epätodennäköiseltä paikalta vapaaehtoistoiminnalle, koska sen toimialaa on viheralueiden, katujen ja erilaisten rakenteiden suunnittelu, rakennuttaminen ja kunnossapito. Kuntien organisoima vapaaehtoistoiminta suuntautuu enimmäkseen sosiaali- ja terveysalalle. Kun tutkii eri kuntien tarjoamia vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia, niin lähes kaikkialla tarjotaan vain sosiaali- ja terveysalaan liittyvää, vanhusten, lasten ja nuorten parissa tehtävää vapaaehtoistoimintaa. Koska kaikki eivät koe sosiaalialaa omakseen, on hyvä tarjota asukkaille myös muita vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia ja ehkä juuri siksi puistokummitoiminta on herättänyt paljon mielenkiintoa niin ympäri Suomea kuin myös maailmalla.

Puistokummitoiminnan etuna moniin muihin vapaaehtoistoiminnan muotoihin on se, että siinä on mahdollista tarjota toimintaa, joka on hyvin sitoutumista vaativaa ja tarkkaan määriteltyä eli mitä tehdään, missä ja miten tai sitten voi olla lähes täysin puistokummin itsensä päätettävissä milloin ja missä hän haluaa toimia. Toki toiminnan muodoilla on silloin ero eli hyvin löyhästi organisoitu toiminta voi olla vain hyvin yksinkertaista toimintaa, jonka tekemisellä ei ole aikataulua, ja organisoidumpi, sitovampi toiminta taas on ohjausta vaativaa ja se täytyy tehdä sovitusti sovittuina aikoina.

Kuten kaikessa vapaaehtoistoiminnassa, myös puistokummitoiminnassa on tärkeää muistaa, ettei sillä ei pyritä korvaamaan ammattilaisten tekemää työtä tai saamaan aikaan säästöjä vaan kaikki puistokummien tekemä työ on sellaista, jota ei pystyittäisi tekemään rajallisten resurssien vuoksi (Lehtinen 1997, 19). Se, että puistokummit auttavat mm. puhtaanapidossa vapauttaa ammattilaiset tekemään enemmän ammatitaitoa vaativia toimenpiteitä niin viher- kuin katualueiden hyväksi. Tästä on lopputuloksena entistä paremmin hoidetut yleiset alueet, josta on hyötyä ja iloa kaikille kaupunkilaisille.

4.4 Puistokummitoiminnan esikuvat

Puistokummitoiminnan kehitystyöhön on haettu esimerkkiä muista maista, koska se on toimintamuotona hyvin uutta suomalaisella vapaaehtoistoiminnan kentällä. Esikuvana oli aluksi Lontoossa toimiva Heath Hands ja myöhemmin mallia on otettu New Yorkin Central Park Conservancyn toiminnasta. Seuraavaksi esittelen näiden esikuvien toimintaa.

4.4.1 Central Park Conservancy

Central Park Conservancy on yksityinen, voittoa tuottamaton organisaatio, joka perustettiin vuonna 1980 Central Parkin sen hetkisestä huonosta tilasta huolestuneiden kansalaisten toimesta. Se toimii yhteistyössä New Yorkin kaupungin kanssa ja sen missio on suojella, hoitaa ja kehittää Central Parkia.

Central Park oli huonon ylläpidon vuoksi hyvin ränsistynyt 1960- ja 1970-luvuilla ja puistossa esiintyi paljon ilkivaltaa sekä rikollista toimintaa. Vuonna 1980 kaksi yksityistä järjestöä, Central Park Task Force ja Central Park Community Fund, liittyivät yhteen muodostaen Central Park Conservancyn. Conservancyn innoittamana ja kampanjoinnin ansiosta Central Park on saatu nykyiseen loistoonsa yhteistyössä monien yhdistysten, yritysten ja yksityisten henkilöiden kanssa.

Conservancy tarjoaa monenlaisia vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia Central Parkissa, kuten osallistumista kasvillisuuden hoitoon, turistien opastusta ja puh-
taanapitoa. Toimintamahdollisuuksia tarjotaan kaiken ikäisille ja osallistua voi niin
kertaluonteisesti kuin sitoutua pitkäaikaisesti. Osaan töistä pitää ilmoittautua etukä-
teen Internetissä, mutta esim. roskienkeruuseen voi ilmoittautua paikan päällä info-
pisteeseen, josta saa välineet työskentelyyn. (Central Park Conservancy, Intersivut.)

Vuonna 2013 luodulle puistokummien käsikirjalle otettiin malli Central Park Conser-
vancyn vapaaehtoisten käsikirjasta.

4.4.2 Heath Hands

Heath Hands-niminen vapaaehtoisjärjestö toimii Lontoossa Hampstead Heath-
nimisellä laajalla viheralueella, jonka historia ulottuu hyvin kauas. Ensimmäiset mer-
kinnät siitä löytyy vuodelta 986 ja sen on kooltaan 320 ha. Se on alueena hyvin mo-
nimuotoinen ja sieltä löytyy luonnonmukaisia alueita kuten niittyjä, vanhoja metsäalu-
eita ja soita mutta myös rakennettuja puutarhoja.

Heath Hands tarjoaa vapaaehtoisille monenlaisia tehtäviä liittyen erilaisten alueiden
ylläpitoon ja hoitoon. Työt suoritetaan pääasiassa käsityönä ilman koneita ja torjunta-
aineita, jotta alueen luonto ja monimuotoisuus eivät kärsisi. Lisäksi vapaaehtoiset
pääsevät auttamaan erilaisten tapahtumien järjestämisessä.

Vapaaehtoisilta vaaditaan vähintään 16-vuoden ikää ja työskentelyä vähintään 18
tuntia vuodessa. Töitä tehdään pääasiassa arkisin, viikonlopputöitä on tarjolla rajoite-
tusti. Vapaaehtoisille järjestetään koulutus työhön sekä annetaan työasu ja työkalut.
Vapaaehtoiset työskentelevät yleensä 15 hengen ryhmissä ammattilaisen tai koke-
neen, koulutetun vapaaehtoisen valvonnassa. Vuonna 2008 aktiivisia vapaaehtoisia
oli yli 250. Kaikkia halukkaita ei välttämättä pystytty työllistämään heti vaan vapaaeh-
toiseksi saattaa joutua jonottamaan.

Toiminta rahoitetaan rahalahjoituksilla, kaupungin apurahalla sekä tuotoilla, joita saadaan tapahtumien järjestämisestä ja huutokaupoista. (Heath Hands 2014; Heath Hands Annual Report 2008.)

5. OPINNÄYTEYÖSSÄ KÄYTETTY AINEISTO

Käytän opinnäyteydessä hyvin erilähteistä ja eri tavalla kerättyä aineistoa. Suurimaksi osaksi opinnäytetyön aineistopohja koostuu vuonna 2011 puistokummeille teetetyistä kyselyistä, jolla haluttiin lisätä tietämystä puistokummista ja millaisena he olivat toiminnan siihen mennessä kokeneet. Koska vuoden 2011 jälkeen on muutamista puistokummitoimintaan liittyvistä, opinnäytetyön kannalta olennaisista asioista, kerätty tuoreempaa tietoa, oli järkevämpi käyttää niitä opinnäytetyön aineistona. Esittelen seuraavaksi nämä eri lähteet. Näiden lähteiden lisäksi hyödynnän johtopäätöksissä ja kehittämis ehdotuksissa rakennusviraston vapaaehtoistyön koordinaattorin työssäni saamaa kokemuspohjaa.

5.1 Kysely puistokummeille 2011

Kuten aiemmin mainitsin, rakennusvirasto ei ole ollut kovin aktiivisesti yhteydessä puistokummeihin tai kerännyt heistä tietoa. Ainoastaan vuonna 2007 oli teetetty kysely, jossa oli selvitetty mm. toimintaan ryhtymisen syitä sekä kehittämisideoita. Vuoden 2011 mennessä puistokummien määrä oli lähes kolminkertaistunut vuodesta 2007, joten uuden kyselyn teettäminen oli tarpeen. Puistokummitoiminnasta vastaavana koin, ettei rakennusvirastolla ollut kovin tarkkaa käsitystä siitä, millaisia ihmisiä puistokummeina toimii, miten aktiivista toiminta on ja mitä kummit itse ajattelevat toiminnasta. Kaikki tämä tieto on hyvin tärkeää tulevaisuuden kehittämistyötä ajatellen.

Vuonna 2011 toteutin puistokummeille kyselytutkimuksen, jolla selvitettiin puistokummien ikäjakauma, sukupuolijakauma, aktiivisuuden määrä ja ajankohta, tietävätkö he, kuka on heidän puistokummiohjaajansa ja miten yhteistyö on onnistunut hänen kanssaan, onko puistokummeilla valmiutta sitoutumista vaativiin tehtäviin sekä

mitä puistokummit toiminnassa kehittäisivät. Kyselyä ei siis alun perin tehty opinnäyteyötä varten, mutta kysely tulosten käsittely osana opinnäyteyötä antoi mahdollisuuden perehtyä niihin syvemmin ja tuloksista sain opinnäyteyön pohjaksi tärkeää tietoa.

Kyselyssä ennen kaikkea kiinnostuksen kohteena oli kummien ikäjakauma, koska haluttiin tietää, oliko toiminta saanut mukaan myös muita kuin keski-ikäni ylittäneitä tai eläkeläisiä. Ennen kyselyä käsitys oli, että toiminnassa oli enimmäkseen yli 50-vuotiaita. Tämä oletus sopii tutkimukseen suomalaisista vapaaehtoisista, joissa on noussut esille, että iäkkäämmät vapaaehtoiset osallistuvat useimmin vapaamuotoiseen, ei-rekisteröityyn toimintaan, jollaisena puistokummitoimintaa voidaan pitää (Yeung, 2002, 31). Mikäli kysely todistaisi puistokummien keski-ikäni olevan yli 50 vuotta, voitaisiin alkaa pohtimaan keinoja saada myös nuorempaa väestöä mukaan, varsinkin nuoria ja lapsia.

Puistokummien aktiivisuus, eli se miten usein he toimivat, on yksi osa puistokummi-profiilin luomista. Koska toiminta on hyvin itseohjautuvaa eikä vähimmäistuntimäärää vaadita, haluttiin selvittää kuinka usein keskimäärin puistokummit työskentelevät.

Yhtenä osana profiilin luomista olisi voitu kysyä koulutustaustaa, mutta jätin tämä pois vuoden 2011 kyselystä, koska koin, ettei se ole kovin relevanttia tietoa kehittämistyön kannalta, mutta näin jälkeinpäin ajateltuna myös sen tiedon selvittäminen olisi ollut mielenkiintoista ja antanut lisätietoa siitä, millaisia ihmisiä toiminta on houkutellut mukaan.

Yhteistyön sujuminen puistokummiohjaajan kanssa oli myös hyvin tärkeä selvitettävä tieto kyselyssä. Kyselyllä selvitin, tiesivätkö puistokummit kuka heidän ohjaajansa on ja miten häneen saa yhteyden. Lisäksi halusin selvittää, kuinka usein puistokummit olivat olleet yhteydessä ohjaajiinsa ja missä asioissa. Yhteistyön onnistumisen kannalta olennaista oli, olivatko puistokummit yhteyttä ottaessaan saaneet apua, ja miten he olivat kokeneet yhteistyön. Koska puistokummiohjaajat eivät ole vapaaehtoistoiminnan ohjaamisen ammattilaisia vaan viheralan ammattilaisia eikä rakennusvirasto ollut puistokummitoiminnan alkuvuosina perehdyttänyt tai kouluttanut puistokummiohjaajia, oli tärkeää saada käsitys siitä, millaisen vastaanoton puistokummit olivat kokeneet saaneensa ohjaajiltaan.

Yksi haasteita aiheuttava asia puistokummien ja heidän ohjaajiensa välisessä yhteistyössä on se, että ohjaajilla on säännöllinen työaika noin klo 6.30 - 15.30 maanantaista perjantaihin. Mikäli puistokummi kaipaa apua tai ohjausta, tulisi hänen olla yhteydessä ohjaajansa vain tuona aikana. Siksi kyselyllä haluttiin selvittää, toimivatko kummit yleensä ennen klo 16 vai vasta sen jälkeen. Jos kummeissa olisi paljon sellaisia, jotka pystyvät toimimaan jo päiväsaikaan, ohjaustilanteet tapahtuisivat normaalin työajan puitteissa. Jos taas kummien toiminta pääasiassa ajoittuu klo 16 jälkeen, pitäisi ohjaaminen teettää ohjaajille ylitöinä. Tämä lisäisi kustannuksia ja lisäksi kaupungin työntekijöillä ei ole ylityöpakkoa, joten ohjaaja voisi kieltäytyä. Mikäli kyselyn perusteella ilmeni, että monet kummeista toimivat ilta-aikaan, olisi tarpeen pohdita, miten heidän ohjaamisensa voitaisiin järjestää kaikille sopivalla tavalla. Tässä kohtaa kyselyn laadinnassa tapahtui virhe siinä, ettei kysytty minä viikonpäivinä puistokummi toimii eli arkena vai viikonloppuna. Tämä olisi antanut paremman kuvan siitä, toimivatko kummit yleensä ohjaajien työajan puitteissa vai ei.

Tärkeää oli myös selvittää puistokummien omia näkemyksiä siitä, kuinka toimintaa voitaisiin tulevaisuudessa kehittää. Tätä asiaa kysyttiin sekä valmiilla vastusvaihtoehtoilla että avoimella kysymyksellä. Valmiita vaihtoehtoja sai valita useamman.

Kyselyllä haluttiin selvittää myös, mitä puistokummit ovat tehneet ja millaista palautetta he olivat saaneet muilta ihmisiltä. Puistokummitoiminnassa ei ole ollut kovin tiukkaan rajattuja toiminnan mahdollisuuksia vaan puistokummeille on annettu ohjeeksi olla yhteydessä puistokummiohjaajansa ja hänen kanssaan sopia tehtävistä, mikäli kummi haluaa tehdä jotain muuta kuin kerätä roskia. Koska rakennusvirasto ei ole pyytänyt tuottajilta selontekoa tai raportointia puistokummitoiminnasta, ei voitu varmuudella tietää, mitä kaikkea kummit olivat tehneet. Palaute muilta yleistenalueiden käyttäjiltä taas puolestaan antaisi käsityksen siitä, kohtaavatko puistokummit uhkaavia tai epämiellyttäviä tilanteita työskennellessään, koska heidän työntekonsa kuitenkin tapahtuu hyvin julkisilla paikoilla eivätkä monet vielä tiedä, mitä ovat puistokummit. Koska näistä kahdesta kyselyyn otetusta teemasta ei kuitenkaan noussut kehittämisen kannalta mielenkiintoisia asioita, en käsittele niitä tämän tarkemmin tässä opinnäytetyössä.

Yhtenä kyselyn tavoitteena, jota en myöskään sen tarkemmin käsittele opinnäytetyössä, oli sen selvittäminen toimivatko kaikki, jotka olivat joskus allekirjoittaneet lupauksen hyvälle asialle ryhtymisestä, vielä puistokummina. Tämä nostettiin ensimmäiseksi kysymykseksi, koska jos henkilö ilmoitti lopettaneensa toiminnan, hänen ei tarvinnut vastata lomakkeen muihin kysymyksiin. Lopputuloksena saatiin poistettu yli 30 toiminnan lopettanutta henkilöä sekä monien muuttuneet yhteystiedot päivitettyä. Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan yhteystietonsa, koska kaikille kyselyyn vastanneille lähetettiin ilmainen leffalippu.

Päädyin keräämään aineiston survey-tutkimuksena eli kyselylomaketta käyttäen. Koska tutkimuksen kohderyhmä oli suuri, yli 350 henkilöä, tutkittavia asioita oli monia ja aineisto haluttiin kerätä melko lyhyessä ajassa, aineiston kerääminen kyselylomakkeella oli paras vaihtoehto (Heikkilä 2008, 19; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2008, 190). Kyselylomake sisälsi niin strukturoituja kuin avoimia kysymyksiä ja siinä oli sekä tilastollisia että laadullisia ulottuvuuksia. Koska kyselyn tärkeänä tavoitteena oli selvittää mahdollisimman kattavasti puistokummeja ja toiminnan nykytilaa kuvaavia ominaisuuksia, haluttiin saada mahdollisimman monelta kummilta vastaus. Siksi tilastollinen tutkimusote oli paras lähestymistapa suurimpaan osaan kysymyksistä. Laadullista ulottuvuutta edustavilla kysymyksillä taas pyritään lisäämään ymmärrystä ilmiön suhteen, eikä niinkään tekemään tilastollisia yleistyksiä. Tällainen tutkimusote sopii nimenomaan mm. toiminnan kehittämiseen (Heikkilä 2008, 16 - 17). Kyselyssäni laadullista ulottuvuutta edustivat kysymykset, joilla selvitettiin, miten puistokummit haluaisivat toimintaa kehitettävän ja millaisia ajatuksia toiminta oli heissä herättänyt.

Koska tutkittava joukko oli suuri, oli selvää, että verkkokysely olisi helpoin tapa, mutta ongelmana oli, että vain osalla puistokummeista oli ilmoitettu sähköpostiosoite eikä siis voitu olla varmoja onko heillä mahdollisuus edes päästä Internetiin, jota vastaaminen olisi vaatinut. Lisäksi oli tiedossa, että useat puistokummeista olivat yli 60 v., joten Internetin tai sähköisten ohjelmien käyttö ei välttämättä ole heille kovin tuttua. Siksi oli selvää, että osittain kysely piti suorittaa kirjekyselynä. Koska verkkokyselyn etuna olisi kuitenkin aineiston käsittelyn helpottuminen ohjelman tekemien valmiiden yhteenvetojen ja taulukoiden vuoksi, haluttiin mahdollisimman moni vastus saada sähköisesti. Koska ei ollut tiedossa, kuinka monilla niistä puistokummeista, joilla ei ollut ilmoitettu sähköpostiosoitetta, olisi kuitenkin mahdollisuus vastata sähköisesti,

päätettiin kirjeitse lähetettävien lomakkeiden saateosioon laittaa ohjeet myös vastaamiselle sähköisesti. Niille, joilta sähköpostiosoite löytyi, lähetettiin sähköpostilla linkki verkkokyselyyn. Verkkokyselyssä käytettiin Digium Enterprise -ohjelmaa, jota rakennusvirasto käyttää tällaisten kyselyiden toteutuksessa. Vastausaikaa niin posti- kuin sähköisessä kyselyssä oli noin neljä viikkoa.

Postitse lähetettiin 269 lomaketta, joista palautui 6 väärin osoitetietojen vuoksi, eli 263 henkilöä sai kyselyn. Postikyselyyn tuli 162 vastausta, jolloin vastausprosentiksi muodostui 62 %. Vastanneista 39 ilmoitti lopettaneensa toiminnan, joten he eivät vastanneet kuin ensimmäiseen kysymykseen ja näin ollen 123 henkilöä vastasi koko kyselyyn. Linkki sähköiseen lomakkeeseen laitettiin sähköpostilla 98 osoitteeseen, mutta näistä 9 sähköpostiosoitetta osoittautui toimimattomiksi, joten lopulta 89 henkilöä sai linkin. Verkkokyselyyn tuli 72 vastausta eli vastausprosentiksi muodostui 81 %. Verkkokyselyssä 5 ilmoitti lopettaneensa toiminnan eli 67 vastasi koko kyselyyn. Kyselyn tavoitti siis yhteensä 352 puistokummiksi ilmoittautunutta, joista 234 henkilöä vastasi kyselyyn. Tämä on 66 % kyselyn saaneista.

Vastausten määrä vaihtelee hieman kysymysten välillä niin posti- kuin verkkokyselyssä, koska kaikki eivät olleet vastanneet joka kysymykseen. Posti- ja verkkokyselyiden heikko puoli on juuri kato eli vastaamatta jättäminen, niin koko kyselyyn kuin osaan kysymyksistä (Hirsjärvi & em. 2008, 190 - 191).

5.1 Sähköpostikysely 2014

Vuonna 2011 kyselylomaketta laadittaessa päädyin jättämään pois kysymyksen siitä, miksi puistokummiksi on ryhdytty, koska vuonna 2007 teetetyssä kyselyssä asiaa oli kysytty ja kaikki vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Siksi ajattelin, ettei asian uudelleen kysyminen toisi esille mitään uutta tai olennaista kehittämistyön kannalta.

Halusin kuitenkin opinnäyteyössä käsitellä puistokummien motivaatiopohjaa, ja koska vuoden 2007 kyselystä oli jo muutama vuosia aikaa ja kummien määrä oli kolminkertaistunut, oli tarpeen kerätä tuoreempaa tietoa liittyen syihin ryhtyä puistokummiksi. Lisäksi halusin saada tietoa liittyen kummien syihin sitoutua toimintaan. Opinnäyte-

työn tavoitehan oli saada tietoa puistokummitoiminnan kehittämiseksi, ja toimintaa suunniteltaessa ja kehitettäessä on hyvin tärkeää tietää, mikä on motivoinut tämän hetkisiä vapaaehtoisia lähtemään mukaan (Yeung 1999, 8). Toimintaan mukaan lähtemisen ja toiminnassa jatkamisen syyt pyysin laittamaan tärkeysjärjestyksessä, mikäli niitä olisi useampia.

Lisäksi halusin saada tietoa siitä, osallistuvatko kummit muuhun vapaaehtoistoimintaan. Tällä kysymyksellä halusin luoda tarkemman kuvan puistokummeista ja siitä, ovatko he muutenkin aktiivisia vapaaehtoistoimijoita. Tästä kysymyksestä saatuja tuloksia käsittelen osana puistokummiprofiilia iän ja sukupuolen sekä aktiivisuuden lisäksi.

Lisäaineisto hankittiin sähköpostikyselynä, koska aikaa oli rajoitetusti enkä kolmen kysymyksen vuoksi kokenut tarpeelliseksi tehdä kirje- tai Internet-kyselyä. Koska puistokummien yhteystiedot oli saatu päivitettyä kirje- ja Internet-kyselyn avulla ja moni kummi oli ilmoittanut sähköpostiosoitteensa, oli järkevintä toteuttaa lisäaineiston hankinta sähköpostitse, siitäkin huolimatta, että osalle kummeista ei kysymyksiä voitu lähettää. Uskoin kuitenkin sähköpostillisten puistokummien muodostavan sen verran edustavan otoksen, että vastukset antaisivat kattavan kuvan puistokummien motivaatiosta ja sitoutumisen syistä sekä osallistumisesta muuhun vapaaehtoistoimintaan.

Sähköpostikysely lähetettiin 366 puistokummille eli kaikille, jotka olivat ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa ja vastuksia saatiin 65. Vastausprosentti jäi siis hyvin pieneksi, vain 18 %, mutta varsinkin motivaatioperustaan ja sitoutumisen kaltaisia laadullisia ominaisuuksia tutkittaessa vastausten määrä ei ole niin merkittävä tekijä kuin määrällisiä ominaisuuksia tutkittaessa (Heikkilä 2008, 16 - 17).

5.3 Sähköinen rekisteri

Puistokummien ilmoittautumiset on vuodesta 2011 kirjattu suoraan sähköiseen rekisteriin, josta saadaan ajankohtainen puistokummien määrä. Rekisterissä puistokummit on jaettu heidän ilmoittamansa toiminta-alueen mukaan ryhmiksi. Esimerkiksi Vallilan

alueella on omat kummit ja Töölössä omansa. Rekisteri päivittyy automaattisesti aina, kun uusi kummi ilmoittautuu.

Mikäli puistokummien määrissä on suuresti vaihtelua eri alueilla, voitaisiin pohtia tähän vaikuttavia tekijöitä ja miten tähän asiaan voitaisiin vaikuttaa.

5.4 Puistokummien tekemien vuosittaisten työtuntien tilasto

Puistokummitoiminnan näkyväksi tekeminen on tämän hetken tärkeimpiä tavoitteita. Koska puistokummitoiminnan järjestäminen ja ohjaaminen, kuten kaiken vapaaehtoistoiminnan, vaatii resursseja ja aiheuttaa kuluja (Lehtinen 1997, 21), niin pitäisi voida todistaa, että siitä on myös hyötyä niin kuntalaisille kuin rakennusvirastolle. Koska aineettomien hyötyjen, kuten demokratian ja osallisuuden vahvistumisen, syrjäytymisen ehkäisyn ja yleisen viihtyvyyden parantumisen mittaaminen ja toteaminen on melko vaikeaa, on löydettävä muita keinoja arvioida toiminnan hyödyllisyyttä. Tällä hetkellä paras tapa tuoda esille toiminnan hyödyllisyyttä on osoittaa, kuinka monta tuntia työtä puistokummit keskimäärin tekevät vuodessa eli kuinka monen palkatun työntekijän työpanosta he vastaavat. Tällä voidaan ainakin melko suoraan osoittaa, kuinka paljon rakennusvirasto säästää palkkakuluissa verrattuna siihen, että puistokummien tekemä työ olisi teetetty palkallisilla henkilöillä. Tosiasia on, että puistokummien tekemä työ on lisäarvoa tuottavaa, koska jos he lakkaisivat toimimasta, ei rakennusvirastolla olisi varaa teettää heidän tekemää työtään palkallisena.

Vuodesta 2012 lähtien kummeja on pyydetty ilmoittamaan koko vuoden aikana tehdyt työtunnit vapaaehtoistyön koordinaattorille seuraavan vuoden tammikuun aikana. Työtuntien merkitsemistä ja laskemista varten heille jaetaan aina loppuvuodesta seuraavaa vuotta varten puistokummikalenteri, johon he voivat merkitä työtunnit jokaisen päivän kohdalle, jolloin ovat toimineet puistokummina. Puistokummit lähettävät kalenterit takaisin rakennusvirastoon seuraavan vuoden alussa ja vapaaehtoistyön koordinaattori merkitsee tunnit taulukkoon. Näin saadaan kummien yhteensä tekemät tunnit vuodessa ja nähdään kuinka paljon kummien aktiivisuus vaihtelee.

6. PUISTOKUMMIPROFIILI

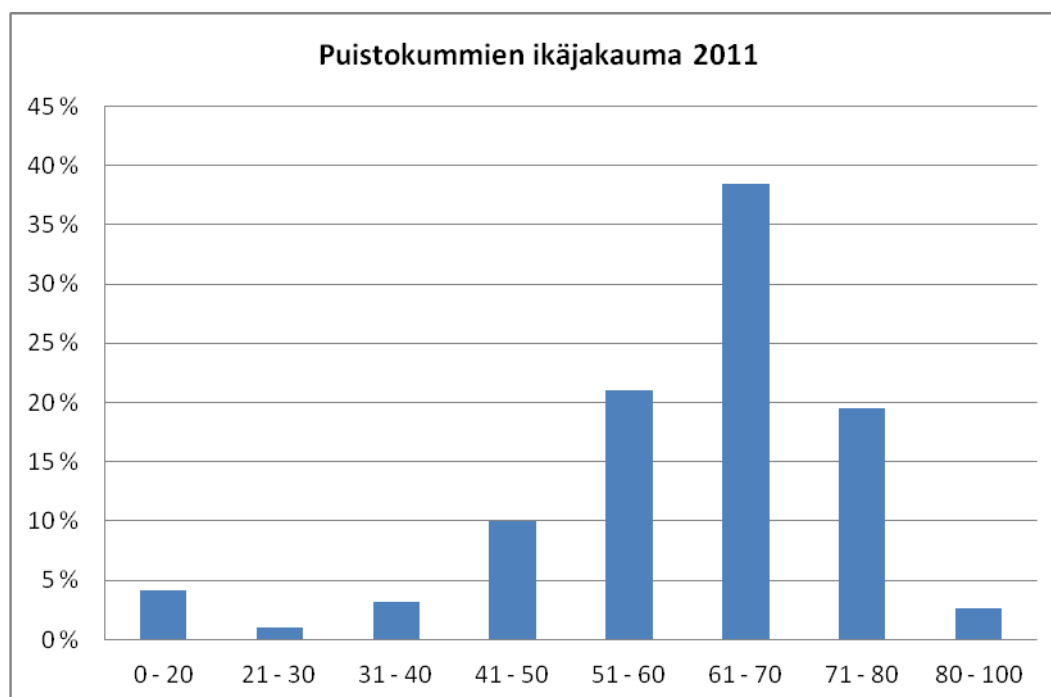
6.1 Ikäjakauma

Kysely vahvistaa sen käsityksen, että puistokummitoiminta on houkutellut mukaan enemmän iäkästä väestöä kuin nuoria. Tulokset osoittivat puistokummien enemmistön kuuluvan yli 40-vuotiaisiin. Heitä oli puistokummeista 92 %. Näin ollen alle 40-vuotiaat muodostivat selkeän vähemmistön 8 % osuudellaan. Puistokummien määrä alkaa nousta yli 40-vuotiaista ylöspäin ja suurin puistokummien määrä sijoittuu 61–70-vuotiaiden kohdalle heidän osuuden ollessa 38 %. Toiseksi eniten eli 21 % puistokummeista löytyy 51–60 -vuotiaista. Kolmanneksi edustetuin ikäryhmä 19 %:lla on 71–80-vuotiaat. Ymmärrettävistä syistä puistokummien määrä laskee jyrkästi yli 80-vuotiaiden kohdalla heidän edustaessaan vain 3 % puistokummeista. Kuitenkin tämä oli suurempi osuus kuin 21–30-vuotiaita (1%) ja saman verran kuin 31–40-vuotiaita.

80-vuotiaiden osuuden pienuus on selitettävissä terveydellisillä syillä sekä elinkaaren päättymisellä, mutta alle 40-vuotiaiden osuuden pienuuden selittäminen vaatisi lisätutkimuksia. Toki aiemmin tehdyistä tutkimuksista voi vetää joitain johtopäätöksiä sen suhteen, miksi ikäjakauma on sellainen kuin on. Alle 50-vuotiaiden ja varsinkin 21–40-vuotiaiden vähyys selittynee pääosin sillä, että sen ikäisillä on paljon aikaa vieviä velvollisuuksia elämässään kuten työ ja alaikäiset lapset. Alle 20-vuotiaita oli myös hyvin pieni osuus eli 4 % puistokummeista.

Pohdin ikäjakauman syitä ja sitä, mitä sille voisi tehdä, myöhemmin puistokummitoiminnan kehittämistä käsittelevässä luvussa.

Kaavio 1: Puistokummien ikäjakauma

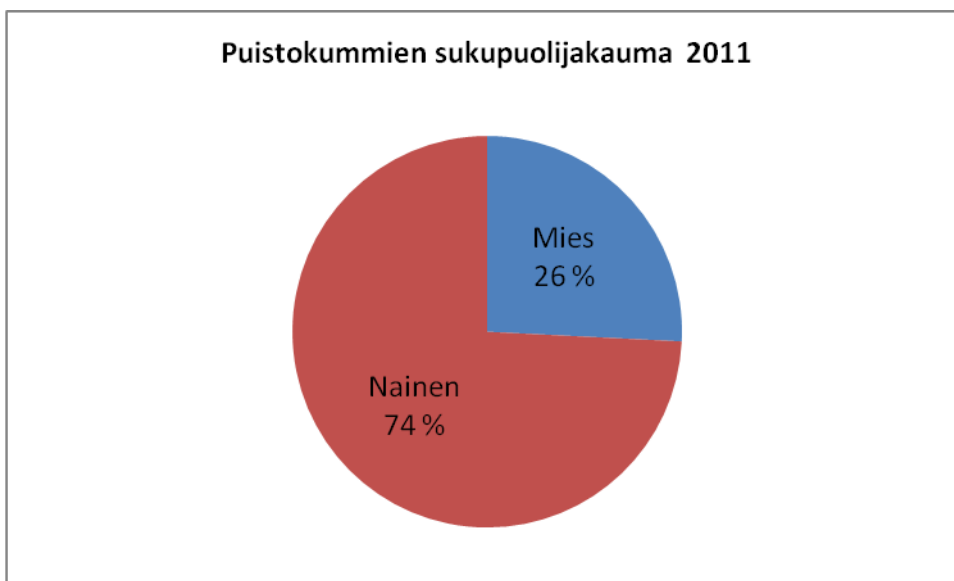

6.2 Sukupuolijakauma

Kyselyyn vastanneista selvä enemmistö eli 74 % oli naisia. Tulos on sinänsä mielenkiintoinen, että puistokummitoiminnassa on paljon piirteitä, joiden pitäisi muiden tutkimustulosten valossa kiinnostaa juuri miehiä. Se on ei-rekisteröityä toimintaa eli siinä ei liity mihinkään järjestöön tai yhdistykseen jäseneksi, toiminta kohdistuu yleensä omaan asuinalueeseen ja on hyvin näkyvää ja konkreettista tekemistä oman lähiympäristön viihtyvyyden lisäämiseksi. Lisäksi muutamat puistokummit ilmoittivat syyksi ryhtyä puistokummiksi sen, että kokivat ympäristöstään huolehtimisen kansalaisvelvollisuudekseen. Kaikki nämä kriteerit tulivat esille miehiä eniten kiinnostavissa vapaaehtoistoiminnan muodoissa.

Se, miksi naisia on lähtenyt miehiä enemmän mukaan puistokummitoimintaan, olisi uuden tutkimuksen aihe, mutta yksi mahdollinen syy voi olla, että puistokummitoiminnan liittyminen läheisesti viheralaan ja puutarhanhoitoon saattaa olla yksi syy (Timonen 2005, 5), vaikka varsinaista puutarhan hoitoa on vielä melko vähän tarjolla toiminnassa.

Kaavio 2: Puistokummien sukupuolijakauma

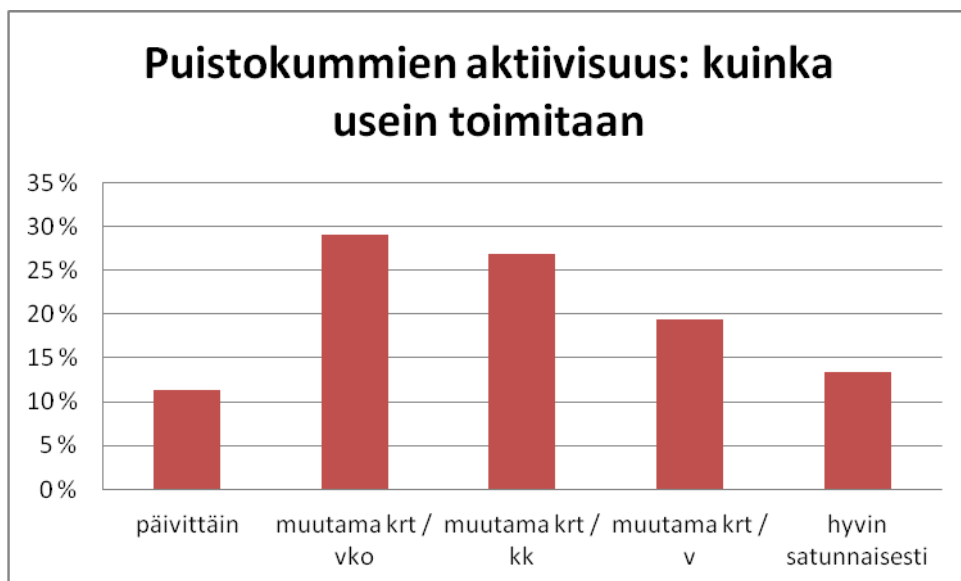

6.3 Puistokummien aktiivisuus

Useimmat kyselyyn vastanneista toimivat joko muutaman kerran viikossa (29 %) tai muutaman kerran kuukaudessa (27 %). Määritelmänä ”muutaman kerran” ei ole paras mahdollinen, koska se voidaan ymmärtää niin monella tavalla, mutta päädyin siihen, koska muuten olisi joutunut antamaan hyvin monia vaihtoehtoja. Lisäksi puistokummien aktiivisuus on voinut vaihdella lyhyenkin ajan sisällä, joten heidän olisi voinut olla vaikea valita tarkan määrän tarjoavista vaihtoehdoista. Tässä olisi ollut riskinä se, että varsinkin kirjekyselyssä, jossa se olisi ollut mahdollista, olisi annettu monta vaihtoehtoa, mikä olisi hankaloittanut tulosten analysointia. Toki nytkin oli käynyt niin, että muutama oli laittanut toimivansa sekä päivittäin että viikoittain tai kuukausittain. Tämä aktiivisuuden vaihtelu johtui yleisemmin vuodenajasta: keväällä ja kesällä toimittiin useammin kuin syksyllä ja talvella.

Muutaman kerran vuodessa toimi 19 % vastanneista ja hyvin satunnaisesti puolestaan 13 %. Vähemmistönä olivat päivittäin toimivat 11 % osuudella, mutta jos voidaan olettaa, että kyselystä saamani tulos kuvaisi myös tämän hetken puistokummien aktiivisuutta, niin silloin 491 kummista yli 50 toimisi päivittäin. Tämä olisi melkoinen apu Helsingin viher- ja katualueiden viihtyvyyden ylläpitämisessä.

Kaavio 3: Puistokummien aktiivisuus

6.4 Puistokummien tekemät työtunnit vuodessa

Vuonna 2013 kummit ilmoittivat tehneensä yhteensä 5916 työtuntia. Tieto perustuu 27.1.2014 mennessä ilmoitettuihin tunteihin. Luku ei kerro koko totuutta puistokummien ahkeruudesta, koska vain hiukan yli 20 % heistä ilmoitti vuoden 2013 työtunnit. Jos voitaisiin olettaa, että tuon 21 % joukkion tekemät työtunnit pätee myös muihin kummeihin, niin silloin kummien yhteensä tekemät tunnit olisivat lähes viisinkertaiset eli noin 29 500 h/vuosi. Tämä määrä vastaisi yli 17 palkatun, normaalityöajan puitteissa työskentelevän henkilön työtunteja vuodessa. On kuitenkin vaikeaa tehdä kovin tarkkoja arvioita puistokummien tekemistä työtunneista, koska heidän aktiivisuutensa vaihtelee kovin paljon. Työtuntinsa ilmoittaneidenkin keskuudessa oli hyvin erimääriä aikaansa puistokummitoiminnalle antaneita: vaihteluväli oli 2–660 h/v. Keskimäärin työtunteja kertyi n. 58 tuntia vuodessa henkilöä kohden ja näin ollen työtunteja kertyi n. 5 h kuukaudessa henkilöä kohden. Tämä on melko paljon vähemmän kuin paljonko tutkimusten mukaan suomalaiset yleensä antavat aikaansa vapaaehtoistoiminnalle. Kuitenkin jos laskettaisiin, että jokainen kummi tekee noin 58 h/v, tekisi tämä yhteensä lähes 28 500 h/v. Tämä vastaisi jo noin 16 palkatun, normaalia työaikaa tekevän henkilön työmäärää vuodessa.

Työtuntinsa ilmoittaneista reilusti yli puolet (n. 73 %) oli tehnyt enintään 50 tuntia vuodessa. Noin 13 % oli tehnyt 51–100 tuntia vuodessa ja noin 10 % oli tehnyt 101–150 tuntia vuodessa. Neljä ilmoitti tehneensä yli 150 tuntia vuodessa suurimman tuntimäärän ollessa siis 660.

6.5 Puistokummien alueellinen jakautuminen

Tiedot puistokummien alueellisista määristä olen ottanut puistokummirekisteristä 19.3.2014.

Helsinki on jaettu 12 ylläpitoalueeseen, joilla jokaisella on omat puistokummit. Kummien alueellinen jakaantuminen rekisterin mukaan oli seuraavanlainen:

Taulukko 2: Puistokummien alueellinen jakautuminen

Keskusta	58
Töölö	19
Haaga	58
Munkkiniemi	30
Vallila	52
Pakila	27
Malmi	69
Itä	92
Lauttasaari - Vanha Munkkiniemi	18
Kaarela	11
Suutarila - Puistola - Heikinlaakso	12
Herttoniemi - Laajasalo - Kuloaari	39
Luonnonkummit	3
Purokummit	3
YHT.	491

Erot puistokummien määrissä eri alueilla selittyvät osittain sillä, että alueet ovat keskenään erikokoisia. Esimerkiksi vähiten kummeja on Kaarelan alueella, joka on pinta-

alaltaan paljon pienempi kuin itä, jossa on eniten kummeja. Lisäksi viheralueiden määrät vaihtelevat alueittain: joillain alueilla on pinta-alan nähden paljon puistoja ja toisilla taas puistoja on harvakseltaan. Eri alueet Helsingissä on myös asumistiheydeltään hyvin erilaisia: tiheimmin asutusta on keskustan alueella ja sen lähialueilla kuten Munkkiniemessä ja Vallilassa. Yhtenä selityksenä on lisäksi se, että joillakin alueilla asukasyhdistys on lähtenyt aktiivisesti mukaan, ja sen kautta ja ansiosta on saatu paljon kummeja. Tällainen tilanne on Malmilla, joka on myös alueena laaja.

Taulukossa näkyy myös luonnonkummin ja purokummien määrät. Kyseiset kummit toimivat koko Helsingin alueella, eivätkä näin ollen kuulu mihinkään tiettyyn alueeseen. Luonnonkummeja ohjaa Helsingin luonnonmukaisista alueista kuten metsistä vastaava henkilö ja purokummeja ohjaa Helsingin pienvesistöistä kuten puroista vastaava henkilö.

Kartta Helsingin alueellisesta jaosta on liitteenä 1.

6.6 Osallistuminen muuhun vapaaehtoistoimintaan

Koska tähän kysymykseen pyysin vastusta jälkikäteen sähköpostikyselyllä, jonka vastausprosentti jäi hyvin pieneksi, on kyseenalaista, miten hyvin tulokset on yleistettävissä koko puistokummien joukkoon. Uskon kuitenkin vastausten antavan jonkinlaista suuntaa puistokummien osallistumisesta muuhun vapaaehtoistoimintaan.

Kyselyyn vastanneista puistokummeista suurin osa toimi myös muussa vapaaehtoistoiminnassa. Heidän osuus oli 64 %. Vastanneista 5 % oli toiminut aiemmin, muttei enää. 31 % ei toiminut muussa vapaaehtoistoiminnassa.

Puistokummitoiminta poikkeaa tyypillisestä vapaaehtoistoiminnasta monellakin tavalla. Se ei vaadi minkään yhdistyksen tai järjestön jäseneksi liittymistä, ja se antaa mahdollisuuden toimia täysin itsenäisesti ilman minkäänlaisia aikatauluja eikä toiminta vaadi yhteistyötä muiden puistokummien tai ylipäätään kenenkään kanssa. Siksi toiminta voisi hyvinkin houkutella mukaan ihmisiä, jotka muuten eivät ole kiinnostuneet osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Kysely kuitenkin antaa sellaisen kuvan,

että toiminnan luonteesta riippumatta mukaan lähtee helpommin ihminen, jolla on jo aiempaa kokemusta vapaaehtois- ja kansalaistoiminnasta.

Puistokummien tekemästä muusta vapaaehtoistoiminnasta nousi yleisemmäksi asuinaluetoiminta. Vastaajista 33 % kertoi toimivansa tai toimineensa aiemmin paikallisissa asukas- ja kaupunginosayhdistyksissä. Tämä ei ole yllätys, koska puistokummitoiminta on useimmiten omaan asuinalueeseen kohdistuvaa toimintaa ja on ymmärrettävää, että ihmiset, jotka ovat muutenkin kiinnostuneita oman asuinalueen tapahtumista ja viihtyvyydestä, hakeutuvat helpoimmin puistokummitoimintaan. Siksi yhteistyön lisääminen rakennusviraston ja kaupunginosayhdistysten välillä olisi kannattavaa puistokummitoiminnan lisäämiseksi ja uusien kummien mukaan saamiseksi.

Toiseksi eniten 18 % osuudella puistokummit toimivat seurakunnan tarjoamassa vapaaehtoistoiminnassa. Tämäkin on odotettu tulos, koska puistokummien enemmistö oli naisia ja tutkimuksen mukaan naisia on miehiä enemmän mukana myös uskonnollisessa toiminnassa.

Näiden kahden selvästi yleisemmän toimintamuodon lisäksi kyselyyn vastanneet osallistuivat tai olivat osallistuneet hyvin laajaan kirjoon eri vapaaehtoistoiminnan muotoja. Näitä olivat muun muassa kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen toiminta, vanhustoiminta, kulttuuri- ja taidetoiminta sekä ympäristönsuojelutoiminta. Vaikka itse luen puistokummitoiminnan myös ympäristönsuojelutoiminnaksi, niin kysely tukee näkemystäni, ettei näin ajatella yleisellä tasolla, koska toiminta ei ole houkuttanut mukaan kovin monia muussa ympäristönsuojelutoiminnassa mukana olevia. Vain 4 % eli 2 vastaajaa ilmoitti olevansa mukana luonnon- ja ympäristönsuojelutoiminnassa.

7. YHTEISTYÖ PUISTOKUMMIOHJAAJAN KANSSA

7.1 Tietävätkö puistokummit kuka puistokummiohjaaja on?

Kyselyyn vastanneista yli puolet eli 59 % eivät tiedäneet kuka heidän puistokummiohjaajansa on. Tähän on suurimpana syynä varmasti ohjeistuksen puutteellisuus ilmoit-

tautuessa. Ennen sähköistä rekisteriä ilmoittautumiset otettiin vastaan paperisella lomakkeella, josta annettiin kopio uudelle kummille. Lomakkeeseen oli tarkoitus täyttää myös puistokummiohjaajan tiedot asiakaspalvelun edustajan toimesta, mutta joissain tapauksissa nämä tiedot puuttuivat. Myöskään mitään ohje-/käsikirjaa ei ollut puistokummeille ennen vuotta 2013, joten monille kummeille oli epäselvää ketä puistokummiohjaajalla tarkoitetaan ja mikä on hänen roolinsa. Moni vastanneista kyllä myönsi kuulleen tai lukeneensa jostain ohjaajasta, mutta eivät olleet kokeneet tarpeelliseksi laittaa hänen nimeään tai yhteystietojaan muistiin. Monet kyllä totesivat tietävänsä, miten saisivat selvitettyä ohjaajansa nimen ja yhteystiedot, mikäli tähän ilmenisi tarvetta.

Yksi puistokummitoiminnan erityispiirteitä on moneen muuhun vapaaehtoistoimintaan verrattuna se, ettei henkilö puistokummiksi ilmoittautuessaan kohtaa tai ole yhteydessä kehenkään puistokummitoiminnasta vastaavaan henkilöön vaan asiakaspalvelun edustajaan. Asiakaspalvelun tehtävänä on ottaa vastaan ilmoittautuminen ja huolehtia, että kummi saa ohjaajansa yhteystiedot. Mikäli kummi ei itse koe tarvetta ottaa yhteyttä ohjaajansa tai muuhun puistokummitoiminnasta vastaavaan henkilöön, ei hänelle välttämättä synny koskaan minkäänlaista kontaktia puistokummitoiminnasta vastaaviin henkilöihin. Ainoa mahdollisuus tähän mennessä tavata toiminnan ohjaajat ja koordinoijat henkilökohtaisesti on ollut vuosittainen joulupuurotapahtuma.

Jossain määrin kyselystä nousi esille, että tätä on pidetty jopa hyvänä asiana eli osa kummeista on halunnut toimia täysin itsenäisesti ja vapaasti ilman minkäänlaista yhteyttä rakennusvirastoon tai sen tuottajiin. Onneksi viher- ja katualueiden ylläpitoon kuuluu sellaisia työtehtäviä, joissa hyvin itseohjautuva toiminta aivan alusta asti on mahdollista, toisin kuin esim. sosiaali- ja terveystalouden vapaaehtoistoiminnassa. Jo 80-luvun loppupuolella saksalaiset tutkijat arvioivat, että tulevaisuudessa on kysyntää ajallisesti hyvin joustavalle ja itseohjautuvalle vapaaehtoistoiminnalle, joka on löyhästi organisoitua ja hyvin kevyesti hallinnoitua (Sorri 1998, 96). Puistokummitoiminta on osaltaan osoittanut tämän arvion osuneen oikeaan.

Tämän kysymyksen tulosten paikkansapitävyyteen vaikutta jonkin verran se, että kyselystä kävi ilmi, etteivät kaikki puistokummit olleet ymmärtäneet ketä puistokummiohjaajalla tarkoitettiin. Jotkut heistä esimerkiksi luulivat rakennusviraston puisto-

kummitoiminnasta vastaavan eli vapaaehtoistyön koordinaattorin olevan sama kuin puistokummiohjaaja. Tämä osoittaa, että on tärkeää tehdä vapaaehtoisille selväksi toimintaa ohjaavien ammattilaisten eri roolit ja tehtävät heti alussa.

7.2 Yhteydenpito puistokummiohjaajaan

Halu toimia hyvin itsenäisesti nousee esille myös kysymyksessä, jossa kysyttiin onko ollut yhteydessä puistokummiohjaajansa. Niistä, jotka ohjaajansa tiesivät, 59 % vastasi, ettei ollut. Vain 5 % vastaajista oli yrittänyt ottaa yhteyttä, muttei ollut tavoittanut ohjaajaa. Loput 39 % oli ollut yhteydessä.

Niistä, jotka olivat olleet yhteydessä ohjaajansa, suurin osa eli 68 % ilmoitti olleensa häneen yhteydessä vain harvoin eli korkeintaan muutaman kerran toiminta-aikanaan. 29 % ilmoitti olleensa yhteydessä 1 - 3 kertaa vuodessa ja vain 3 % kerran kuukaudessa. Tätä tulosta tukee rakennusviraston keräämää tietoa ohjaamisesta käytettyihin työtunteihin vuonna 2013, joita kertyi koko Helsingin alueelta yhteensä 194 tuntia. Joillain alueilla ei ollut lainkaan ohjaamista koko vuonna (Töölö, Haaga ja Pakila). Se, johtuuko tämä enemmän siitä, että puistokummit haluavat toimia itsenäisesti eikä heillä ole ollut tarvetta avulle vai siitä, että puistokummeilla on jokin kynnys ottaa yhteyttä, vaatisi lisätutkimusta. Asiaan vaikuttaa varmasti se, että tähän mennessä puistokummi on ollut yhteydenpidossa aloitteen tekevä osapuoli, mikä voi nostaa kynnystä ottaa yhteyttä. Ohjaamisen vähyys selittyy osittain myös sillä, ettei osa kummeista ole tiennyt kehen olla yhteydessä.

Yksi yleisin aihe, jossa puistokummiohjaajaan otettiin yhteyttä, liittyi asuinalueen ja puistojen hoitoon. Puistokummit olivat muun muassa tehneet ilmoituksia ilkeistä tai huoltotöiden tarpeesta, kuten täysinäisistä roska-astioista. Lisäksi oli pyydetty lisää tai suurempia roska-astioita alueelle. Nämä asiat eivät todellisuudessa ole asioita, joista kuuluisi ilmoittaa puistokummiohjaajalle, vaan ne tulisi ilmoittaa rakennusviraston asiakaspalveluun, jonka kautta viesti välitetään oikealle taholle. Tämä todistaa sen, ettei puistokummeille ole täysin selvää, mitkä ovat puistokummiohjaajan tehtävät ja mikä taas on rakennusviraston rooli puistojen ylläpidossa.

Toinen yleisimmistä aiheista liittyi tarvittaviin työvälineisiin, kuten roskasäkkeihin tai roskapihteihin. Lisäksi puistokummit olivat pyytäneet hakemaan tekemiään oksakasoja ja keräämiään täysiä roskasäkkejä sekä suuria roskia tai kyselleet, mihin kerätyt roskat voi viedä.

7.3 Yhteistyön onnistuminen puistokummiohjaajan kanssa

Niistä, jotka olivat olleet yhteydessä puistokummiohjaajaansa, enemmistö eli 79 % oli kokenut yhteistyön sujuneen erinomaisesti tai hyvin. Tämä on erittäin hyvä tulos, varsinkin kun ottaa huomioon, ettei puistokummiohjaajille ollut tarjolla koulutusta vapaaehtoisten ohjaamisesta ennen vuotta 2011 ja käsikirja ohjaajille tehtiin vasta vuonna 2013. Toki asioista oli sovittu aiempina vuosina rakennusviraston ja tuottajien yhteisissä palaverissa, mutta on ymmärrettävää, että toiminnan ollessa näin uutta, moni asia on aluksi epäselvää ja käytäntö muokkaantuu vain ajan saatossa haasteiden ja onnistumisien myötä. Toisaalta on otettava huomioon, että puistoja hoitavat ammattilaiset ovat tottuneet olemaan vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa muidenkin työtehtävien puolesta, eikä kanssakäyminen puistokummien kanssa ole varmastikaan tästä kovin poikkeavaa.

Yhteistyön sujumisen kannalta olennaista on myös se, toimivatko puistokummit puistokummiohjaajien työajan puitteissa. Jos kummi yrittää ottaa yhteyttä ohjaajaan työajan jälkeen, ei hän todennäköisesti saa vastusta vasta kuin seuraavana arkipäivänä.

Kyselyyn vastanneista suurin osa eli 50 % toimi sekä klo 7 - 16 välisenä aika että klo 16 jälkeen. Juuri tässä kohtaa sen kysymyksen puuttuminen, toimiiko yleensä arkisin vai viikonloppuisin vai sekä että, aiheuttaa ongelmia vastuksesta vedettäviin johtopäätöksiin. Voihan olla, että arkisin toimitaan klo 16 jälkeen ja viikonloppuisin ennen klo 16. Puistokummien ikäjakaumasta voi toisaalta päätellä, että heissä on paljon eläkeikäisiä, joten on todennäköistä, että toiminta ennen klo 16 voi ajoittua myös arkipäiviin.

Myös vain klo 7 - 16 välisenä aikana toimi hyvin moni heidän osuuden ollessa 35 %. Tässäkään tapauksessa ei ole tietoa, onko kyseessä arki vai viikonloppu, mutta iäk-

käiden ihmisten suuren osuuden vuoksi voidaan olettaa, että ainakin osa toiminnasta ajoittuu nimenomaan arkipäiviin.

8. PUISTOKUMMIEN MOTIVAATIOPOHJA

8.1 Puistokummitoimintaan lähtemisen syyt

Motivaatiota ja sitoutumista koskeviin kysymyksiin pyysin laittamaan syyt tärkeysjärjestyksessä, mikäli niitä olisi useampia kuin yksi. Vastaajista 41 % ilmoitti useamman kuin yhden syyn mukaan lähtemiselle ja 13 % enemmän kuin kaksi syytä. Neljä syytä ilmoitti enää vain 3 % vastaajista.

Muihin suomalaista vapaaehtoistoimintaa koskeviin tutkimustuloksiin verrattuna puistokummitoiminta on hyvin poikkeavaa vapaaehtoistoiminnan kentällä. Yksikään kyselyyn vastanneista ei ilmoittanut toiminnassa mukanaolon syyksi halua auttaa. Tämä on sinänsä odotettu tulos, koska toiminnan luonteesta johtuen, ei siinä ole tällaista auttamisen ulottuvuutta. Ainoat, ketä toiminnalla voisi ajatella auttavansa, on puistoja ja katuja ammatikseen ylläpitävät henkilöt eikä heitä varmastikaan koeta avun tarvisijoiksi.

Yleisimmin tärkeimmäksi syyksi mukaan lähtemiseen nousi halu vaikuttaa asuin ympäristön viihtyvyyteen. Tähän teemaan liittyvän syyn mainitsi 59 % vastaajista. Useimmiten vastaaja mainitsi lähiympäristön roskaisuuden häirinneen häntä ja sen toimineen kimmokkeena ryhtyä puistokummiksi. Tämä voidaan nähdä hyvin itsekäänä syynä eikä niinkään altruistisena kuten usein vapaaehtoistoimintaan lähtemisen motivaatiot nähdään. Vaikuttaisi siltä, että puistokummiksi ryhtymisen syy on ennen kaikkea se, että halutaan parantaa omaa elämänlaatua puuttamalla itseä häiritsevään seikkaan ympäristössä. Tämä ei kuitenkaan tee puistokummitoiminnasta yhtään vähemmän arvostettavaa: puistokummit toimivat kuitenkin yhteiseksi hyväksi parantamalla yleisten alueiden viihtyvyyttä ja turvallisuutta kaikkien alueella liikkuvien iloksi.

Toiseksi yleisimmin tärkeimmäksi syyksi mainittiin toiminnan liittyminen jo aiemmin tehtyyn toimintaan, kuten siivoustalkoiden järjestämiseen tai roska päivässä -liikkeen kannattamiseen. Vastaajista 14 % mainitsi tähän teemaan liittyviä syitä. Tulos osoittaa, että toimintaan lähtee mukaan tietyn arvomaailman omaavia ihmisiä, jotka ovat myös aiemmin toimineet vapaaehtoisesti samantyyppisten teemojen parissa. Ihmisillä on matalampi kynnys lähteä toimintaan, joka on jollain lailla jo entuudestaan tuttua.

Kolmanneksi yleisimmin tärkeimmäksi syyksi ilmoitettiin ulkoilu ja liikunta tai ympäristönsuojelu. Nämä mainitsi 6 % vastaajista. Muista syistä 5 % osuudella mainittiin halu vaikuttaa ja olla aktiivinen, hyödyllisen tekemisen tarve eläkkeellä ja halu torjua vieraslajeja. Puolestaan 3 % oli lähtenyt toimintaan kiinnostuksesta puutarhan hoitoon. Hyvin pieni osuus kummeista ilmoitti mukaan lähtemisen syiksi tuttavan vaikutuksen tai kiinnostuksen vapaaehtoistoimintaan.

Sosiaalisuuteen ja yhteisöllisyyteen liittyvät teemat eivät juuri nousseet esille kyselyssäni vaan vain muutama vastaaja mainitsi näihin teemoihin liittyviä syitä ja silloinkin ne olivat useimmiten vasta kolmanneksi tai neljänneksi tärkein syy. Tässä mielessä puistokummitoiminta on myös hyvin poikkeavaa yleisestä suomalaisesta vapaaehtoistoiminnan kentästä, varsinkin kun puistokummien enemmistö on yli 50-vuotiaita, joille muiden tutkimusten mukaan juuri sosiaaliset ulottuvuudet ovat tärkeitä.

Toiseksi tärkeimpänä syynä mainittiin useimmiten ulkoilun ja liikunnan saaminen. Tämä on tuloksena hyvin ymmärrettävä, kun ottaa huomioon puistokummien ikäkauman. Puistokummitoiminta voi antaa monille hyvän syyn lähteä ulos, minkä voi kuvitella olevan varsinkin eläkeläisille tärkeää elämäntilanteessa, jossa varsinaista velvollisuutta lähteä kotoa ei ole. Toiseksi tärkeimpänä syynä mainittiin lisäksi asuin ympäristön viihtyvyyteen ja ympäristönsuojeluun ja sen arvostukseen liittyviä teemoja sekä se, että toiminta oli luonnollinen jatkumo jollekin aiemmin tehdyille esim. siivoustalkoille.

Aktiivinen asenne eli halu vaikuttaa, tehdä asioiden eteen jotain ja toimia esimerkkinä mainittiin melko usein toisena, kolmantena tai neljäntenä syynä puistokummiksi ryhtymiselle. Vastaajista 17 % toi esille tähän liittyviä teemoja. Varsinkin halu toimia

esimerkkinä muille ihmisille, etenkin lapsille ja nuorille, nousi esille. Tämä motivaation lähde ei nouse esiin aiemmissa tutkimuksissa vapaaehtoistoiminnasta.

8.2 Puistokummitoiminnassa jatkamisen eli sitoutumisen syyt

Toiminnassa jatkaminen johtui yleisimmin samasta syystä kuin miksi toimintaan oli lähdetty mukaan. Yleisimmin siis haluttiin edelleen vaikuttaa oman asuinalueen viihtyvyyteen ja vähentää roskaisuutta sekä huolehtia ympäristöstä. Muutamat vastaajista totesivat, että jatkoivat toimintaa, koska se asia, johon he puistokummiksi ryhtymällä halusivat puuttua, ei ollut korjaantunut. Toiseksi yleisimmin tärkeimpänä jatkamisen syynä pidettiin toiminnalla aikaan saatuja vaikutuksia, kuten roskaisuuden vähenemistä sekä siivoustalkoisiin osallistuneiden määrän lisääntymistä.

Myös toiseksi tärkeimmissä syissä esille nousivat samat syyt, kuin mitkä olivat motivoineet lähtemään mukaan. Näistä yleisimmin mainittiin muun muassa halu toimia esimerkkinä, ulkoilu ja liikunta sekä aikansa käyttäminen hyödylliseen tekemiseen. Lisäksi moni mainitsi jatkaneensa toimintaa sosiaalisten ulottuvuuksien vuoksi kuten ystävän mukanaolon vuoksi, koska oli tutustuttu muihin kummeihin tai koska koki toiminnan hyvänä tapana kiinnittyä omaan asuinalueeseen ja toiminnan lisäävän yhteisöllisyyttä. Myös toiminnasta saadut tunnustukset kuten muiden asukkaiden kiitos tai kaupungin huomionosoitukset olivat usein toiseksi tärkeimpiä syitä toiminnan jatkamiselle.

Kolmanneksi tärkeimpinä syinä mainittiin useimmiten niin ikään ulkoilu, liikunta ja hyödyllinen tekeminen sekä arvostuksen ja huomionosoitusten saaminen. Neljänneksi tärkeimmän syyn oli maininnut vain muutama ja näissä tuotiin esille myös arvostuksen ja huomionosoitusten saaminen, sosiaaliset ulottuvuudet ja halu olla esimerkkinä.

8.3 Puistokummitoiminnan motivaatiopohja Yeungin timanttimallin valossa

Puistokummien motivaatiopohjan tarkastelu Anne Birgitta Yeungin vapaaehtoistoiminnan motivaatioista kehittämään timanttimallin kautta antaa myös lisäymmärrystä siihen, minkälaiset ihmiset lähtevät mukaan puistokummitoiminnan kaltaiseen toimintaan ja mitkä ovat ne puistokummitoiminnan ominaisuudet, jotka heitä vetää puoleensa.

Saaminen - antaminen-ulottuvuudella puistokummien motiivit ovat selkeämmin saaminen-ääripäässä. Yleisin toimintaan mukaan lähtemisen motiiveista ja sen tavoitteista on oman asuinalueen roskattomuus ja viihtyisyys. Monet kummit ovat lähteneet toimintaan, koska he haluavat parannusta heitä henkilökohtaisesti häiritsevään asiaan, ympäristön roskaisuuteen. Kuitenkin puistokummitoiminnan voidaan katsoa olevan antamalla saamista, koska puistokummit eivät paranna vain omaa elinympäristöään vaan myös niiden satojen ja tuhansien muidenkin Helsingin asukkaiden, jotka asuvat samalla seudulla.

Toiminta - pohdinta-ulottuvuudella puistokummien motiivit ovat enemmän toiminta-ääripäässä, mutta myös pohdintaan liittyviä teemoja esiintyi. Toimintaa kuvastavat motiivit, joissa haluttiin konkreettisesti toimia kokemansa epäkohdan poistamiseksi ja olla aktiivisia sekä haluttiin hyödyllistä tekemistä vapaa-ajalle sekä ulkoilua ja liikuntaa. Toimintaan liittyvät myös motiivit, joiden taustalla oli tyytyväisyys puistokummitoiminnan organisoinnista. Monille toimintaan liittymisen ja osallistumisen helppous oli kannustanut lähtemään mukaan ja jatkamaan siinä. Pohdintaa taas kuvasti mm. kokemus velvollisuudesta huolehtia omasta ympäristöstään ja halu olla muille esimerkkinä. Nämä molemmat motiivit kertovat ihmisen arvoista. Monista motiiveista on löydettävissä tämän ulottuvuuden molempien ääripäiden vuorovaikutusta, koska toimintaan ryhtymisen taustalla vaikutti usein olevan halu toimia oikein, olla kunnon kansalainen ja kantaa kortensa kekoon yhteiseksi hyväksi. Puistokummitoimintaan ei siis ryhdytä vain tekemisen puutteesta vaan halutaan tehdä jotain, mikä koetaan hyödylliseksi ja arvokkaaksi.

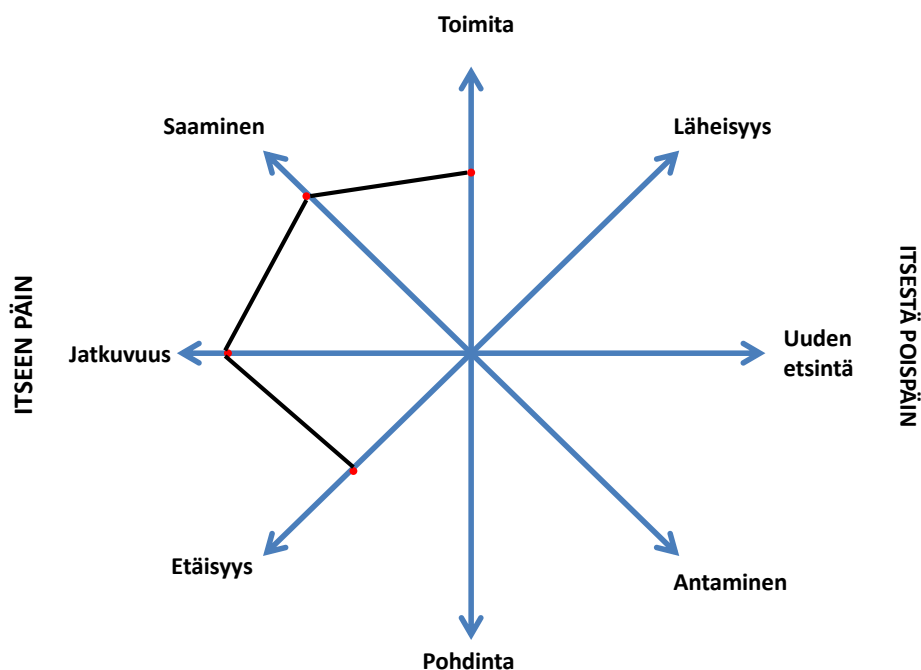
Läheisyys - etäisyys-ulottuvuudella puistokummien motiivit sijoittuvat lähemmäs etäisyys-ääripäätä. Varsinkin toimintaan mukaan lähtemisen syyt harvoin liittyivät lähei-

syyteen. Kyselystä kävi ilmi, että monet kummeista arvostivat toiminnan itsenäisyyttä ja mahdollisuutta tehdä työtä milloin itselle parhaiten sopii, eivätkä he kaivanneet ryhmätyöskentelyä tai muutakaan yhteyttä toisiin kummeihin. Myös toiminnan epäbyrokraattisuus nostettiin hyväksi asiaksi. Toiminnan jatkamisen syissä esiintyi kuitenkin läheisyyteen liittyviä motiiveja, kuten tutustuminen toisiin kummeihin tai yhteisöllisyys.

Jatkuvuus - uuden etsintä-ulottuvuudella puistokummien motiivit sijoittuvat enemmän jatkuvuus-ääripäähän, koska monet perustelivat toimintaan mukaan lähtemistä sillä, että he olivat jo aiemmin tehneet toimintaa, jolle puistokummeus oli luonnollinen jatkumo. He olivat mm. osallistuneet siivoustalkoisiin, keränneet roskaa tai harrastaneet puutarhanhoitoa. Jotkut nostivat esille sen, että olivat jo kotikasvatuksessa omaksuneet omasta ympäristöstä huolehtivan asenteen. Tässäkin motiivissa painottuu jatkuvuus. Uuden etsintään liittyviä motiiveja oli melko vähän, vain muutamat ilmoittivat mukaan lähtemisen syiksi esimerkiksi toiveen tutustua uusiin ihmisiin.

Kun puistokummien motiiveista tehdään kartta hyödyntämällä timanttimalia, voidaan havaita, että puistokummien motivaatiopohja on enemmän itseän päin suuntautunutta kuin itsestä pois päin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita toiminnan olevan täysin itsekästä ja vain itseä varten tehtyä vaan puistokummeus osoittaa tunnetta omasta osallisuudesta ympäröivään yhteiskuntaan ja kokemusta velvollisuudesta tehdä jotain sen hyväksi.

Kuvio 1: Puistokummitoiminnan motivaatiokartta

9. MITEN PUISTOKUMMIT TOIMINTAA KEHITTÄISIVÄT

Jotta toiminta tulevaisuudessa edelleen palvelisi siinä toimivia vapaaehtoisia eli tässä tapauksessa puistokummeja, on kehittämistyötä tehtävä heidän kanssa yhteistyössä. Siksi oli hyvin tärkeää selvittää puistokummien näkemyksiä siitä, miten toimintaa tulisi kehittää.

Ehkä yllättävin, mutta toki toiminnan kannalta positiivisin tulos oli, että suuri osa oli sitä mieltä, ettei toimintaa tarvinnut kehittää, se toimi jo nyt riittävän hyvin. Varsinkin miehet ja ne jotka halusivat työskennellä mahdollisimman itsenäisesti ja yksinään, olivat tätä mieltä. Näin vastanneiden osuus oli 37 %.

Toisaalta paljon kannatusta olivat saaneet myös vaihtoehdot, joissa haluttiin enemmän yhteisiä tilaisuuksia (29 %), enemmän ohjausta ja opastusta (24 %), enemmän

työskentelyä ryhmissä (23 %). Tämä taas tuo esille sen, että monet toiminnassa mukana olevista kaipaavat enemmän sosiaalisia ulottuvuuksia ja tukea toimintaan.

Kannatusta oli saanut myös ehdotus monipuolisemmasta tekemisestä (12 %). Jotenkin muuten toimintaa haluaisi kehittää 13 % vastaajista. Näihin kahteen kysymykseen pyydettiin lisätietoa avoimilla kysymyksillä.

Monipuolisempaan tekemiseen isoin osa vastaajista oli ehdottanut istutustöitä. Seuraavaksi eniten oli ehdotettu kukkien ja pensaiden hoitoa sekä rikkakasvien poistoa. Ehdotuksissa oli mainittu myös raivaustyöt, tapahtumien järjestäminen, talkoot, rakenteiden ja kalusteiden kunnostustyöt, kastelu sekä valistustyö.

Muiksi kehittämis ehdotuksiksi noin kolmannes oli tarjonnut asioita, jotka eivät varsinaisesti ole puistokummitoiminnan kehittämistä vaan yleensä kaupungin toiminnan ja palveluiden kehittämistä. Muun muassa toivottiin kaupungilta suurempaa panostusta puistojen hoitoon, enemmän, suurempia tai parempia roskiksia, yritysten saattamista vastuuseen roskan tuottamisesta, mahdollisuutta osallistua puistojen suunnitteluun ja roskisten sijoitteluun sekä enemmän metallikeräyspisteitä. Näihin asioihin ei voida vaikuttaa puistokummitoiminnan kautta vaan ne vaativat asioiden käsittelyä ja päätöksentekoa ylemmällä tasolla.

Suosituimmaksi puistokummien itse ehdottamaksi kehittämiskohteeksi nousi puistokummitoiminnan näkyvyyden lisääminen esim. lehtikirjoituksilla ja tempauksilla. Tämä onkin tärkeä osa mitä tahansa vapaaehtoistoimintaa, mikäli halutaan saada lisää vapaaehtoisia. Lisäksi näkyvyydellä tehdään toiminta tunnetuksi ja näin ollen voidaan lisätä sen arvostusta. (Hakkarainen & Syrjänen 2003, 26 - 27.) Ennen vuotta 2010 puistokummitoimintaa ei ollut hirveästi mainostettu vaan uudet puistokummit olivat löytäneet toiminnan joko tutun, jo toiminnassa mukana olevan puistokummin tai asukasyhdistyksen kautta tai käydessään muissa asioissa rakennusviraston asiakaspalvelussa. Jonkin verran puistokummitoiminta oli ollut esillä lehtiartikkeleissa, joten myös näiden innoittamana oli saatu uusia kummeja. Vuodesta 2010 asti on puistokummitoiminnan näkyvyyteen alettu panostamaa tekemällä esitteitä, uusimalla Hyvä kasvaa Helsingissä -nettisivut sekä tekemällä esittelyvideo ja juttu radioon. Toimintaa on käyty esittelemässä monilla messuilla sekä muissa tapahtumissa. Lisäksi toimin-

nalla on nykyajan hengen mukaan facebook -sivut nimellä Minä ♥ Helsingin puistot. Toiminta on saanut näkyvyyttä jonkin verran myös lehdissä ja televisiossa.

Toiseksi eniten ehdotettiin yhteistyötä koulujen ja päiväkotien kanssa nuorten ja lasten innostamiseksi mukaan ja kolmanneksi eniten ehdotettiin uusien kummien innostamista mukaan. Tämä liittyy olennaisesti juuri näkyvyyden lisäämiseen, johon on, kuten edellä mainitsin, panostettu rakennusvirastolla viime vuosina paljon ja kummien määrä onkin lisääntynyt vuodesta 2011 tämän vuoden alkuun lähes 150 kummilla.

Neljänneksi eniten toivottiin enemmän työskentelyä ryhmissä sekä talkoita. Tämähän oli jo mainittu valmiissa vaihtoehtoissa, jossa se oli myös saanut kannatusta.

Lisäksi toivottiin yhteydenpitoa sähköisesti eli Internet-sivuja ja sähköpostia, työvälineiden saannin parantamista, palkintoja, kummien pyytämistä puistojenhoitoavuksi tarvittaessa, täysien roskasäkkien poishakua, mahdollisuutta saada tietoa alueella toimivista muista kummeista, parempaa informaatiota yhteyshenkilöistä sekä työkaluvajojen puistoihin. Myös opasta toiminnalle oli toivottu. Osaan näistä ehdotuksista on jo reagoitu ja osan kohdalla pohditaan, miten ne voitaisiin toteuttaa. Osa ehdotuksista osoittaa sen, että toiminnan ohjeistus on ollut puutteellista, koska on ehdotettu asioita, jotka jo ovat olemassa. Toiminnan ohjeistukseen on jo tullut parannusta, koska puistokummeille tehtiin käsikirja vuonna 2013.

10. PUISTOKUMMITOIMINNAN KEHITTÄMINEN TULEVAISUUDESSA

Kuten jo aiemmin mainitsin, on kyselyn tekemisen jälkeen paljon asioita kehitetty puistokummitoiminnassa. Nykyään löytyy käsikirja sekä kummeille että heidän ohjaajilleen, ohjaajille on tarjottu koulutusta vapaaehtoistoiminnan ohjaamisesta kerran vuodessa, sähköinen rekisteri on parantanut ilmoittautumisprosessia ja yhteydenpitoa kummeihin sekä kummien määrien seuraamista, ja toimintaa on alettu markkinoimaan monin eri tavoin. Puistokummitoiminta on nykyään omana tuotteena rakennusviraston ja tuottajien välisissä sopimuksissa ja sille on varattu oma määräraha. Aiemmin puistokummitoiminnan ohjausta tilattiin vain kaupungin omalta tuottajalta

Staralta, mutta nykyään myös yksityiset tuottajat ovat velvollisia tähän. Näin kaikki Helsingin alueet ovat tasa-arvoisia niin tuottajien kuin asukkaidenkin näkökulmasta.

Haasteita ja kehittävää löytyy kuitenkin vielä mm. rakennusviraston ja tuottajien välisestä yhteistyöstä, puistokummitoiminnan arvostuksesta ja sen tunnettuudesta, erikäisten innostamisesta mukaan sekä toiminnan sosiaalisten ulottuvuuksien lisäämisestä ja toimintamuotojen monipuolistamisesta.

10.1 Yhteistyö tuottajien kanssa

Alueiden ylläpito on perinteisesti jaettu viher- ja katualueisiin, joita on hoidettu erikseen eri yksiköiden ja toimijoiden toimesta, mutta tavalliselle asukkaalle tämä rajanveto ei näy hänen elinympäristössään. Puistokummitoiminnan ajatellaan suuntautuvan nimenomaan viheralueille, mutta todellisuudessa kummit toimivat siellä, missä näkevät tarvetta. Siksi katujen ylläpidosta vastaavien tahojen mukaan ottaminen olisi tärkeää. Onneksi tähän suuntaan ollaan jo menossa, koska puistojen ja katujen hoitoa on pyritty nykyään yhdistämään.

Koska toiminta on vielä melko uutta, niin monet toimintamallit ja käytännöt vaativat edelleen yhteistä keskustelua ja pohdintaa rakennusviraston ja tuottajien kesken. Haasteita aiheuttaa muun muassa se, miten puistokummiohjaaja sovittaa ohjaamisen muuhun työhönsä ja työaikaansa. Ohjaajathan työskentelevät arkipäivisin klo 7–16, mikä taas voi olla huonoaika monille puistokummeille, varsinkin myös itse työelämässään oleville. Ohjaajien on myös yleensä vaikeaa lähteä kesken toisen työtehtävän kummin avuksi, mikäli tällainen tarve esiintyisi. Puistoja hoitavat ammattilaiset työskentelevät yleensä ryhmissä ja kulkevat kohteisiin autolla, joten ohjaajan voi olla mahdoton lähteä kesken kaiken muualle.

Kyselystä saatujen tulosten perusteella sen johtopäätöksen teko, toimivatko kummit usein ohjaajien työajan puitteissa, on vaikeaa koska ei tiedetä, toimivatko kummit useimmin arkisin vai viikonloppuisin. Tietyllä varauksella voitaisiin sanoa, että monet puistokummeista toimii ohjaajien sekä muiden puistoja hoitavien ammattilaisten työajan puitteissa eli arkisin noin klo 7 - 16 ja tämä antaa mahdollisuuden järjestää oh-

jattua työskentelyä puistokummeille ilman, että ohjaajan täytyy tehdä ylitöitä. Puistojen hoitoon kuuluu monia toimenpiteitä, jotka ohjattuna ja valvottuna voidaan tehdä ei-ammattilaisten voimin, kuten leikkuu- tai istutustyöt. Lisäksi tulevaisuudessa puistokummeja voitaisiin kutsua ammattilaisten apuun, kun tarvitaan paljon työvoimaa jonkin asia tekemiseksi, kuten laajojen alueiden siivoukseen tai raivaustöihin. Tämä mahdollistaisi myös puistokummien henkilökohtaisen perehdytyksen, koulutuksen ja ohjaamisen, jolloin myös muunlaiset työtehtävät kuin roskien kerääminen olisi mahdollista. Viime kesänä kaupungin puutarhalla yksi kummi pääsi hoitamaan ruusutarhaa. Tämä onnistui, koska kummi työskenteli yhdessä puistokummiohjaajansa kanssa ja hän sai riittävästi ohjausta ja kunnollisen perehdytyksen.

Lisäksi ohjaajien löytäminen puistoja hoitavien viheralanammattilaisten keskuudesta on joillain alueilla aiheuttanut ongelmia. Puistokummitoiminnan statuksen ja arvostuksen nostaminen varsinkin tuottajien keskuudessa on toiminnan kehittämisen kannalta hyvin tärkeää. Tuottajan sitouttaminen puistokummitoimintaan on vielä joiltain osin kesken. Toiminnan onnistumiseksi kaikkien siihen osallistuvien tahojen sitouttaminen sekä mukaan ottaminen kehitystyöhön on hyvin tärkeää (Onnistunut vapaaehtoistoiminta 2014, 8–11). Vaikuttaa siltä, ettei tuottajapuoli vielä täysin tiedosta puistokummitoiminnan hyötyjä itselleen, mikä olisi yhteistyön onnistumisen kannalta tärkeää (Lehtinen 1997, 60–61). Lisäksi puistokummien ja heidän ohjaajiensa välinen kanssakäyminen ovat vielä melko vähäistä ja eräässä koulutuksessa osa ohjaajista mainitsikin, että he eivät oikein koe olevansa ohjaajia, kun ei ole mitään ohjattavaa eivätkä he tunne lainkaan oman alueensa kummeja.

10.2 Nuorempien innostaminen mukaan

Kysely vahvisti sen oletuksen, että puistokummitoiminnassa on enemmän iäkästä väestöä kuin nuoria. Puistokummitoiminta liittyy vahvasti omasta asuinalueesta huolehtimiseen, mikä voi yhtenä syynä selittää iäkkäiden ihmisten kiinnostuksen toimintaan. Lähes poikkeuksetta puistokummien toiminta kohdistuu oman asuinalueen lähiympäristöön ja motiivina on oman asuinalueen siistinä ja viihtyisänä pitäminen. Joissain tapauksissa puistokummitoiminnasta on tullut osa jonkin asukas- tai kaupunginosayhdistyksen toimintaa. Tulevaisuuden kannalta yli 50-vuotiaiden kansalais-

ten kiinnostus puistokummitoimintaa kohtaan on toki vain hyvä asia, koska he ovat tutkimusten mukaan vapaaehtoistoiminnan aktiivisinta joukkoa. Eläkeläisten määrä tulee kasvamaan suurten ikäluokkien jäädessä pois työelämästä, ja kohentuneiden elinolosuhteiden ja terveydenhuollon vuoksi he ovat edellisiä sukupolvia terveempiä ja toimintakykyisempiä. Hoivaa vaativa elämänvaihe alkaa yleensä vasta vuosia eläkkeelle siirtymisen jälkeen. (Haarni 2010, 9, 41 - 42.) Siksi tämä joukkio lisääntyneenä vapaa-aikanaan on tulevaisuudessa, ja varmasti osittain jo nyt, vapaaehtoistoiminnan ydinjoukkoa (Harju 2010, 154).

Nuoremman väestön osuuden pienuus selittyy osittain sillä, että eri ikäryhmät osallistuvat erilaisiin toiminnanmuotoihin, ja vaikka puistokummitoiminnan voi nähdä osana ympäristönsuojelutoimintaa, joka on yksi varsinkin nuoria kiinnostava toimintamuoto, ei moni varmasti koe sitä sellaiseksi, koska siinä toiminnan kohteena on pääasiassa rakennettu ympäristö. Roskien keruu omasta lähiympäristöstä ei välttämättä myöskään ole kovin houkuttelevaa nuorille. He haluavat usein olla mukana toiminnassa, joka on laajemmassa mittakaavassa, kuten maailmanlaajuisten ihmisoikeus - ja ympäristöjärjestöjen toiminta. (Raninen & em. 2007, 121.) Lisäksi tutkimus on osoittanut, että nuoret (tässä 8-luokkalaiset) kokevat useimmin ympäristön puhtaanapidon kuuluvan kaupungille ja että roskien kerääminen on noloa, kun taas yli 25-vuotiaista vain pieni osa on tätä mieltä. Toki on huomioitava, että enemmistö molemmista ryhmistä oli sitä mieltä, että vastuu siisteydestä kuuluu sekä asukkaille että kaupungille. (Haverinen 2008, 28.)

Nuorempi väestö voisi innostua lähtemään mukaan, jos toimintaa kehitettäisiin ryhmässä työskentelyn suuntaan ja tarjolla olisi muutakin tekemistä kuin roskien keruuta. Toiminta voisi olla omasta asuinalueesta riippumatonta ja sidottu johonkin tiettyyn kohteeseen. Tällaisia kohteita, joista myös nuoremmat voisivat olla kiinnostuneita, ovat asukaspuistot, leikkipuistot, koirapuistot, skeittipuistot tai muunlaiset liikuntaan ja harrastukseen tarkoitettut alueet. Lisäksi Helsingistä löytyy useita luonnonmukaisia alueita kuten metsiä ja niittyjä, jotka nekin ovat varmasti enemmän nuorten mielenkiinnonkohteita kuin tavalliset rakennetut puistot. Tutkimustenhan mukaan nuorille läheisiä vapaaehtoistoiminnan muotoja ovat mm. luonnon- ja ympäristönsuojelu. Lisäksi he ovat kiinnostuneita projektimaisesta työskentelystä ja liikkumisesta ryhmässä. (Raninen & em. 2007, 121.) Siksi sellaiset selkeästi ympäristönsuojelulliset toi-

mintamuodot kuin haitallisten vieraslajien poisto tai laittomien kaatopaikkojen (niin seka- kuin kompostijätteen) siivoustyöt voisivat olla nuoria vapaaehtoistoimijoita houkuttelevia, jotka olisivat myös sopivia tehtäviä suoritettavaksi talkootyypisessä ryhmätyöskentelynä muutaman kerran vuodessa. Yhteistyön tekeminen koulujen, nuorisotalojen tai joidenkin yhdistysten tai järjestöjen esim. partion kanssa toisi myös toimintaa enemmän nuoria osallistujia. Nuoret lähtevät mukaan toimintaan usein ystävien vaikutuksesta ja heille yhteishengen ja ystävien ja tuttavien kanssa yhdessä työskentelyn merkitys korostuu toiminnan motiiveissa (Yeung 2011, 34), ja siksi tällaisten valmiiksi muovautuneiden ryhmien mukaan saaminen puistokummitoimintaan voisi tuoda toimintaan mukaan lisää nuoria. Yhteistyötä onkin jo ollut joidenkin nuorisotalojen ja partion lippukuntien kanssa, mutta tämän lisäämiseksi olisi pohdittava keinoja.

10.3 Puistokummien sitouttaminen ja aktiivisuuden lisääminen

Toisiin kummeihin tutustumisen mahdollisuus ja ryhmässä toimimisen saaminen osaksi puistokummitoimintaa on yksi tärkeimpiä kehittämisen kohteita. Näitä puistokummit itse ehdottivat useimmiten kehittämisen kohteiksi. Kummien toisiinsa tutustuminen ja tätä kautta ryhmähengen aikaan saaminen lisääisi toimintaan sitoutumista. Lisäksi työskentelemällä ryhminä saataisiin paljon enemmän aikaiseksi ja voitaisiin toteuttaa paljon työvoimaa vaativia tehtäviä, kuten laajojen alueiden siivous-, raivaus- ja kunnostustöitä. Viime kesänä rakennusvirasto järjesti viikonloppuisin ja arki-iltaisain muutamia jättipalsamin kitkentätalkoita, joihin kutsuttiin kummeja, mutta osallistujamäärät jäivät pieniksi. Tällaisiin talkoisiin osallistuminen varmasti yleistyisi, jos osallistumisen yhdeksi motiiviksi tulisi muiden kummien tapaaminen ja yhdessä olo.

Alueilla, joilla toimii aktiivinen kaupunginosayhdistys ja joka on ottanut puistokummitoiminnan omakseen, myös puistokummitoiminta on aktiivisempaa ja puistokummeja on selvästi enemmän muihin alueisiin verrattuna. Yhteistyö yhdistysten, järjestöjen, koulujen, päiväkotien, nuorisotalojen tai vaikka palvelutalojen kanssa olisi yksi väylä saada puistokummitoimintaan enemmän toimintaryhmiä kuin vain itsekseen ja yksikseen toimivia ihmisiä. Lisäksi tällaisten selkeiden toimintaryhmien kanssa olisi helppoa sopia tehtävistä, jota he haluaisivat ja voisivat tehdä. Tällaisista yhteistyökuvioista on jo jonkin verran kokemusta ja ne ovat olleet positiivisia.

Lisäksi yhteistyöllä asukasyhdistysten kanssa puistokummitoiminta voisi lisääntyä alueilla, joilla puistokummeja on vähän tai toiminta ei muuten vaikuta kovin aktiiviselta. Varmasti myös tiedotuksen lisääminen puistokummitoiminnasta näillä alueilla lisääisi kummien määrää. Kyselyssä tuli esille, että monet kummit olivat kohdanneet toimiessaan ihmettelyä siitä, keitä ovat, mitä tekevät ja miksi. Tämä antaisi viitteitä siitä, ettei puistokummitoimintaa edelleenkään tunneta kovin hyvin Helsingin asukaiden keskuudessa.

10.4 Lopuksi

Kaikkien näiden kehittämiskohteiden keskelläkin on muistettava, että suuri osa kummeista oli kyselyn perusteella tyytyväisiä nykyiseen toimintamalliin. Kehittämisen rinnalla tulee säilyttää myös sen alkuperäisin ja yksinkertaisin muoto eli mahdollisuus kerätä roskaa haluamaltaan alueelta haluamanaan aikana täysin itsenäisesti. Kysyntää tällaiselle hyvin kevyesti organisoidulle ja itseohjautuvalle toiminnalle todellakin näyttää olevan. Toki voitaisiin alkaa kyseenalaistamaan, kuinka paljon ihmiset, joihin ei koskaan olla missään yhteydessä muutamaa tilaisuutta lukuun ottamatta, todellisuudessa tekevät mitään yhteisten alueiden hyväksi, mutta en koe tätä kovin järkevänä. On epätodennäköistä, että joku huvikseen ilmoittautuisi toimintaan vailla aikomusta tehdä jotain siihen liittyvää. Voittaisiin tietysti alkaa vaatimaan kummeilta jotain vähittäistuntimäärää vuosittain, mutta sen seuraaminen olisi tämäntyyppisessä toimintamallissa hankalaa, ja se saattaisi pelottaa osan kummeista pois. Kuitenkin jokainen tehty tunti tai vaikka vain varti yhteisten alueiden hyväksi on askel kohti parempaa asuinympäristöä sekä ihmisten vastuunottoa itsestä, toisista ja omasta ympäristöstään.

Puistokummitoiminta voi tarjota toimintamahdollisuuksia hyvin erilaisille ja eri asioista innostuville ihmisille. Siksi hyvinkin eritasoisia sitoutumista ja aktiivisuutta sekä erilaisia taitoja vaativia tehtäviä tulisi olla tarjolla, ja tehtävästä riippuen tulisi miettiä, miten kummille järjestetään riittävä koulutus ja ohjaus. Yhteistyön vahvistaminen ja lisääminen muiden Helsingin kaupungin virastojen kanssa on myös osa puistokummitoiminnan tulevaisuuden kehittämistyötä.

LÄHTEET

Central Park Conservancy 2014. Viitattu 19.3.2014.

<http://www.centralparknyc.org/about/>

Euroopan parlamentti 2008. Mietintö vapaaehtoistyön roolista taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi, A6-0070/2008. Viitattu 23.1.2014.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONGML+REPORT+A6-2008-0070+0+DOC+PDF+V0//FI>

Haarni, Ilkka 2010. Kolmas elämä: Aktiiviset eläkeläiset kaupungissa. Helsinki: Gaudeamus.

Hakkarainen, Pirkko & Syrjänen, Kaisli 2003. Vapaaehtoistoiminta: Mitä vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan. Teoksessa Hakkarainen, Pirkko (toim.) 2003, Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Sivut 13 - 16.

Hakkarainen, Pirkko & Syrjänen, Kaisli 2003. Vapaaehtoistoiminta: Vapaaehtoistoiminnan perusedellytykset. Teoksessa Hakkarainen, Pirkko (toim.) 2003, Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Sivut 26 - 28.

Halttunen-Sommerdahl, Riitta & Linna, Eeva 2007. Vapaaehtoistyö sosiaaliviraston näkökulmasta. Selvityksiä 2007:4. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Viitattu 23.1.2014. http://www.kansalaisareena.fi/07_selvitys_vapaaehtoistyö.pdf

Hanifi, Riitta 2011. Suomalaiset tekevät melko paljon vapaaehtoistyötä. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 3/2011. Viitattu 15.4.2011. http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-09-26_002.html?s=0

Hangon kaupunki 2014. Julkaisematon asiakirja. Puistokummitoiminnan luominen. Päätös 957/55/553/2010, 15.9.2010. Tekninen lautakunta. Lisätiedot tekninen johtaja Sten Öhman.

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla: kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistusseura.

Harju, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Sivistysliiton kansalaisfoorumi SKAF ry.

Haverinen, Risto 2008. Miksi kaupunkilainen roskaa? Rakennusviraston verkkokyselytutkimus. Tutkimuskatsauksia 3/2008. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus

Heath Hands 2014. Volunteer for Hampstead Heath. Viitattu 19.3.2014.
<http://www.heath-hands.org.uk/>

Heath Hands Annual Report 2008. Julkaisematon asiakirja. Kirjoittanut Simon Lee, Superintendent of Hampstead Heath.

Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita

Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

HKR 2014a. Viitattu 23.1.2014. http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/P_t_ksenteko/Teht_v_t

HKR 2014b. Viitattu 23.1.2014. http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/P_t_ksenteko/J_senet

HKR 2014c. Viitattu 23.1.2014.
http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/Viraston+esittely+ja+ty_paikat/Organisaatio

Karreinen, Lari & Halonen, Maria & Tennilä, Meri (toim.) 2010. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä sivistysliitto ry.

Koskiahho, Briitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.) 2003, Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Kuopila, Antti & Laankoski, Varpu 2009. Tilaaaja–tuottaja-toimintatavan lähtökohdat. Teoksessa Pietikäinen, Reetta & Vogt, Ellen & Hautaluoma, Marja (toim.) Yksilön vai talouden ehdoilla? Tilaaaja–tuottaja-toimintatapa sosiaalisen työllistämisen kentällä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta - kasvava voimavara? Helsinki: Kansalaisareena ry

Lehtonen, Timo & Rantonen, Irma 1995. Kansalaistoiminta - Peruskurssi. Kuopio: Kuopion läänin nuorisolautakunta, Nuorten palvelut ry. Viitattu 11.2.2014.
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/jarjesto-ja_yhdistystoiminta/kansalaistoiminta

Lähteenmaa, Jaana 1997. Nuoret vapaaehtoistyöntekijät: Motiiveja ja moraalipohdintoja. Teoksessa Nuorten elämänpolkuja lama Suomessa. Nuorisotutkimus 2000. Tutkimuksia 3/97. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Möttönen, Sakari & Niemelä, Jorma 2005. Kunta ja kolmas sektori – yhteistyön uudet muodot. PS-kustannus.

Niemelä, Seppo & Haju, Aaro & Asola, Aki 2007. Kansalaisvaikuttaminen -hanke. Hallituksen politiikkaohjelmat, kansalaisvaikuttaminen. Oikeusministeriön julkaisu 1/2007.

Onnistunut vapaaehtoistoiminta 2014. Opas toiminnan kehittäjälle. Vapaaehtoistyö yleishyödyllisessä yhteisössä (VETY) -hanke.

Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Avustustoiminnan raportteja 23. Raha-automaattiyhdistys. Viitattu 11.2.2014.
<http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>

Punainen risti - Tule mukaan. Viitattu 11.2.2014. <http://www.punainenristi.fi/tule-mukaan>.

Rahkonen, Keijo 1996. Utopiat ja anti-utopiat. Kirjoituksia vuosituhaten päättyessä. 2000-luvun kirjasto. Tampere: Gaudeamus.

Raninen, Anna & Raninen, Tarja & Toni, Ilpo & Tornaes, Göran 2007. Mathildan muodonmuutos: kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan muodonmuutos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Sorri, Hannu 1998. Vapaaehtoisuus ja elämänkulku. Palvelevanpuhelimien päivystäjän näkökulma tehtävään ryhtymisestä. Sarja B, nro 78. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Suomen virallinen tilasto 2011: Ajankäyttötutkimus. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö 2009, 2. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen, epävirallinen auttaminen ja luottamus. Kuvio 1. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 16.4.2014.
http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html

Suomen virallinen tilasto 2012. Väestöennuste 2012. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 23.1.2014.

http://www.stat.fi/til/vaenn/2012/vaenn_2012_2012-09-28_tie_001_fi.html

Timonen, Päivi 2005. Iloa ja nautintoa kotitöistä. Hyvinvointikatsaus 2/2005. Viitattu 14.3.2014. http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_205_timonen.pdf

Toimintakertomus 2012. Hyvää Helsinkiä rakentamassa. Helsingin kaupungin rakennusviraston toimintakertomus 2012. Viitattu 8.5.2014.

http://www.digiluoja.fi/hkirak_toimintakertomus_2013/

Torvinen, Manna 2003. Vapaaehtoistoiminta yhteistyössä Vantaan sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Teoksessa Hakkarainen, Pirkko (toim.) 2003, Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Helsinki: Kansalaisareena ry.

Vattulainen, Vesa 2011. Röttelö Karhupuisto kukkatarhaksi porukalla. Verkko Areena 2/2011. Viitattu 23.1.2014.

<http://www.kansalaisareena.fi/areena211.php?sivu=0211/karhupuisto>

Yeung, Anne Birgitta 1999. Valmius vapaaehtoistyöhön: Tutkimus Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistyöntekijöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai utopiaa? Helsinki . Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.

Yeung, Anne Birgitta 2004. Individually Together. Volunteering in Late Modernity: Social Work in the Finnish Church. Helsinki: The Finnish Federation for Social Welfare and Health.

Yeung, Anne Birgitta 2005a. Tutkimustyökaluja vapaaehtoisмотиваation mysteeriin. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) 2005, Vapaaehtoistoiminta: anti, arvo ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.

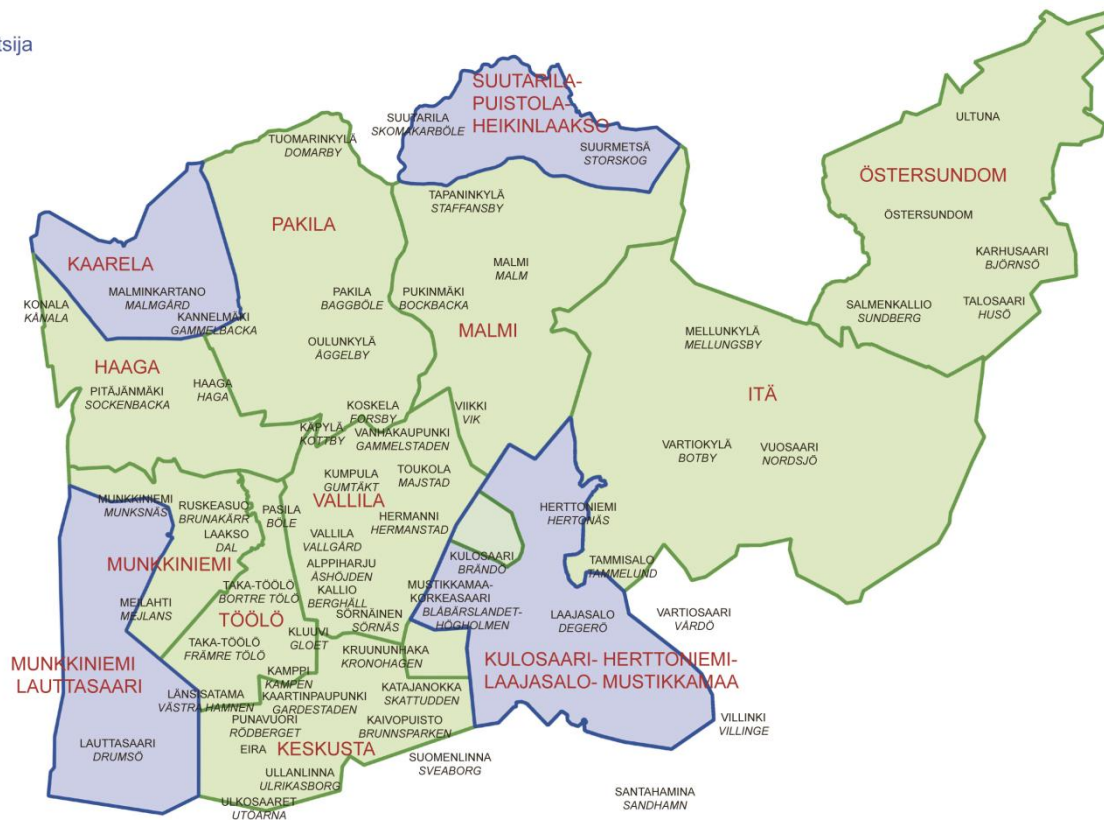
Yeung, Anne Birgitta 2005b. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) 2005, Vapaaehtoistoiminta: anti, arvo ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET:

Liite 1

YLLÄPIDON ALUEJAKO / PUISTOKUMMIT 2013

— stara
— urakoitsija

Liite 2: Kyselylomake

Kysely puistokummeille**Toimitko edelleen puistokummina?**

- ☐ Kyllä (vastaa kyselyyn)
☐ En (siirry suoraan täyttämään yhteystietosi)

Ikä

- ☐ - 20
☐ 21 -30
☐ 31 - 40
☐ 41 - 50
☐ 51 - 60
☐ 61 - 70
☐ 71 - 80
☐ 80 –

Sukupuoli

- ☐ Mies
☐ Nainen

Alue, jolla toimit _____

Kuinka usein toimit puistokummina

- ☐ Päivittäin
☐ Muutaman kerran viikossa
☐ Muutaman kerran kuukaudessa
☐ Muutaman kerran vuodessa
☐ Hyvin satunnaisesti

Kuinka kauan kerrallaan teet työtä? (arvio tunneissa) _____

Mihin vuorokauden aikaan yleensä toimit puistokummina?

- ☐ klo 7 - 16
- ☐ klo 16 jälkeen
- ☐ sekä että

Mistä sait tietää puistokummitoiminnasta?

- ☐ Lehdessä
- ☐ Internetistä
- ☐ Tuttavalta
- ☐ Muualta, mistä _____

Mitä olet tehnyt puistokummina?

Tiedätkö, kuka on puistokummiohjaajasi ja miten hänet tavoittaa?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

Oletko ollut yhteydessä puistokummiohjaajaasi?

- ☐ Kyllä
- ☐ Olen yrittänyt, mutten tavoittanut häntä
- ☐ En

Missä asiassa olet ollut yhteydessä?

Kuinka usein olet ollut yhteydessä puistokummiohjaajaasi?

Miten yhteistyönne on toiminut?

Oletko saanut palautetta muilta puistonkäyttäjiltä toimiessasi puistokummina?

- ☐ Kyllä

☐ En

Millaista palautetta olet saanut?

Miten kehittäisit puistokummitoimintaa? Voit valita useamman.

☐ Enemmän ohjeistusta ja opastusta

☐ Enemmän yhteisiä tilaisuuksia

☐ Enemmän työskentelyä ryhmissä

☐ Monipuolisempaa tekemistä

☐ Jotenkin muuten

☐ En mitenkään, se toimii jo nyt mielestäni riittävän hyvin

Jos haluaisit saada monipuolisempaa tekemistä puistokummitoimintaan, mitä se voisi olla?

Jos haluaisit kehittää jotenkin muuten puistokummitoimintaa, niin miten?

Olisitko valmis sitoutumaan toimintaan, joka vaatisi säännöllistä osallistumista?

☐ 2 - 3 kertaa viikossa

☐ kerran viikossa

☐ 2 - 3 kertaa kuukaudessa

☐ 2 - 3 kertaa vuodessa

☐ en

Muita ehdotuksia, toiveita, ajatuksia puistokummitoiminnasta? Voit jatkaa vastausta lomakkeen kääntöpuolelle.

